

Bånd T 9 a

1377 Herdum s., Høssing herred.
Jens Vestergård, f. 1886, og hu-
stru Inger, f. 1883. Afledning og
oversættelse v. Torsten Balle.

Moddeler: Jens Vestergaard,
f. 14/8 1886 i Hørdum,
har altid været hjemme,
og hustru Inger Christensen (Ubbesen),
f. i Sperring, Sjørring sogn 1883.

Optaget 24/7 1964 af Torsten Balle.
Afløst af samme.

Indhold:

Markarbejde om foråret:	s.
Harvning, gødning, møgvognen.....	1
Såning	3
Hø:	
Høslæt, leen	4
Høstakke	5
Hjemkørsel.....	6
Høst:	
Kornet høstes	8
Kratning	9
Korn i lade, stakke.....	10
Rugsæd, pløjning	11
Høsten sluttet, opskåret, opskar	12
Kornets behandling:	
Tærskning.....	13
Rugtag	14
Rensning	14
Kastning	15
Tækning	16
Mentørv	17
Tørv	17
Gravede tørv, altetørv.....	18
Rejsning, stakke, røgler.....	19
Levering	20
Træ i mosen.....	21
Tørv i hus	21
Fyring i bageovn	22,24
Bagning	24,25

Bemærkninger

Dialekten i Midtjylland synes noget uensartet. Træk fra nord og syd veksler individuelt og fakultativt.

Mod Nordjylland peger i den følgende optagelse fx :

på hedder altid po og epo, aldrig o, (17 gange po, 24 gange epo), vokalerne er temmelig lukkede, således kroj: (s.5 o fl. st.) fork (s.9) der er oftest ikke stød i ikke, intet (it, et),

mod Sydjylland:

fuldt vestjysk stød (undtagen i ikke), også i i jaw'ten (s.1), alj'ti og alj'-tì:r, (men ikke altid i somme tider: såm:-tì:r (s.11) og såm'ti), i fjòw'tønt (s.7), dòr'ti (s.8), æn'ten (s.10), hòwt (hårdt), hå:đ, håd: (havde).

Speciel for Midtjylland er måske:

brì: øn bra:s (i Sydjylland: brì: øn wa:s, i Nordjylland: wrì: øn wra:s).

Jens Vestergaard søger ofte at "forfine" sit sprog med rigsmåls-efterligninger, måske påvirket fra stationsbyen, måske til ære for mig! Hans sprog er ellers ret gammeldags. Han kender endnu forskel på sidde (sòđ') og satte (sò't), men mange benævnelser har han glemt eller må først provokeres. Derimod gør han ret godt rede for arbejdsprocesser.

Som i Nordjylland er mange ord variable, fx. sådan (så:'n, så:'nt, så:'t). Konen er fra Nordjylland, men har fået fuldt vestjysk stød undtagen i enkelte ord. Hun siger endnu haj: (havde), ikke som manden hå:đ. Hun sufflerer af og til manden og gør selv særdeles god rede for tørvegravning, hendes fars hovedindtægtskilde. Hun er den eneste af mine meddelere, der har navnet ordet og begrebet at dese, som Feilberg har fra Ty, og det skete spontant.

Meddeler: Jens Vestergaard
f. 14/8 1886 i Hørdum,
har altid været hjemme,
og hustru Inger Christensen (Ubbesen)
f. i Speering, Sjørring sogn. 1883.

Optaget 24/7 1964 af Torsten Balle.
Afløst af samme.

Markarbejde om foråret

Hørning hwans wa' de føst, i sku law: åm e før:-o:r?

ja de wa' jo da sel-følgelig å kom ix ø mark å har:/ wi harød ma
trix højst.

å ø har:, hwans wa de fo øn jèn'?

ja fest war ød øn tre-har: ma li:q tanø ix, som wi jawent ø fujørør
maj/ å de skü hã: øn tre-fir gan øw'ør, fœ:r+ de ku to:l øn krom-
tang har: / e e no hwœ:s i jaw'ten, de e no danj' ten'.

da ha: tre-har:, de war a tre: ma tanj'ør po:ø?

~~ja~~-ja ma tanj' e-po:ø.

danj' tre-øke-lat, kaljt i danj' nøj?

nøj' ø't e wed' / wi kaljt ød ø tre-hare.

hwø-dant harød i så?

ja de fak jo øn pa gan lãns, å nå: de hã sã fot de, sã fak ød øn
ganj' skros/ de wa øsø ma da-hã: ha:, man nå de hãd sã fot de, sã
kam da øn kromtang jœ:rn-har: ix, å de fak ød sã jèn' triø-fir
ganj' øw'ør, enøn de blœw so:ød - enøn de blœw so:ød/ sã sku wi te:
å ky ged:nenj' ød te byø / da-hã: stœk haw:r, som e hã ena'kød åm',
de stœ'k, e hã: fo-tølj', de'wa al-sã haw:r, grœnsjowr-haw:r / ø
besørør, de kalj' di jo grœn-jøw'r / sã sku wi te: å ky møq', å de
ku wãr be-stant i øn oøq - øsyw' daw: / de ky: wi da-hã: gœl jœ:rn-
renød wu:n.

sku danj' si ød li:om te høst?

nøj', de skulj' øn it / da sku enøn stanj'ør wa ø-po:ø / de wa jo bærø
e unø-wũxn ma haw:rør, si: fja:l / danj' sku wa stœ'kør sã.

hwø-dant ørent i sã de å gyr øn stœ'kør ?

ja de e nãm' / ø larj-jœ:rn+ ix øn, da: wa tøw' hwølj'ør ix, å danj' ku
skydø's danj' hal: alø kør'tør. +

10
2 øpø 0
3 øpø 2

kaljɔr i ɔn ɔn lãŋ:-jã:ʼm?

ɔ lãŋ:-jã:ʼm⁺, ɔ lãŋ:jar ja, te:ʼ å gy ɔ wũxn kòrt å lãŋ' maj.

å ɔ haw:rɔr?

ja ɔ haw:rɔr, de wa nu:r a fje:ʼl.

å ɔ bonj? hwans hixɔr ɔ bonj a ɔn wũxn?

damj kal't wi da ɔ bonj-fi:ʼɔl - ɔ bonj-fje:ʼl.

i kaljt ɔn itj e sad'ɔr?

nãj'.

hwans hixɔr ɔ stãnj?

damj som ɔ haj:st go:ʼr fu: - de war ɔ atjat.

hwam ~~lãŋ:st~~ sã ɔ mòq'?

de hã:ʼ wi mjèstɔn-di:ʼl ɔn daq:-lèjɔr⁺ tøl/ han broj't jo ɔn gre:ʼb,
ɔn spre-mòq'-gre:ʼb.

wa damj lisom ɔn al-menj'eliq gre:ʼb?

de war al: de / de wa jo da fìsr tamj ìx ɔn sèl-føl'qɔliq, man de wa e't
just sã:ʼn ɔn jèn', som wi brojɔɔ å graw: i ɔ haw: møj/ de wa jèn' ma
lanjɔr gre:n e-po:ʼɔ å sã e't sã ty'k, fu hèls wa'di jo sã fo-far'dɔliq
tãnj:.

nã:ʼr i sã fak ɔn les kyr ùxð, hwò-dant'fak i ɔð sã å:ʼ i-jèn?

ja de sku damj, som ky: jo/ de wa jo bare lî: - fu s'hã ky:ʼr no i manj
o:ʼr / de ka e snak møj åm', hwò-dan' de go tøl - de war å la't dam jèn:
haw:r, å sã hã:ʼr wi jo ɔn krom'-gre:ʼb, som wi hoq ìx ɔ mòq' å sã rat
ɔð å:ʼɔ, å når wi hã:ʼr sã ɔn pasɔn⁺ dãnɔ, sã lo wi ɔ haj:st go ɔn sèjs-
syw' skrit⁺ te-fram:/ de bløw lã:ʼ ìx ɔn fi-fam' dãnɔr, lisom de sku no
ha møj' èlɔ let tøl sèl-føl'qɔliq.

hwam sku sã spre:ʼ ɔð?

de hã wi ðɔɔ ɔn daq:-lèjɔr⁺ tøl.

de gjow: ɔ pì:q ìtj?

nãj', da hãð: wi enjɔn pì:q damj-gãn' i mi onj dawe.

ja fu de wa we:s hèls ɔ pìqɔr djè be-støl'enj

ja-ja, te enjɔrs se:stɔr hon kam jo gu:ʼ nãk te:ʼ ɔð/ hon hã spre møj'
mòq' hã:r.

Pløjning a: 'r i så haj sprej' e møq', hwas så?

så sku æð pløjæs ni: 'r?

sèjr i pløjæs?

ja pløjæs/ ja e for å tenk en be'te smul' we: ' æð / de pløjæs wi så' ni: 'e,
å de sku jo go rask, fur hêls, når de wa no su: 'l, så sple't e su: 'l jo
e møq' aj'.

sku æð så pløjæs lænt ni: 'r?

nøj it lænt en en firy-fem' tom: , it swå: ' lænt ni: 'er.

hwans gjør i så we: ' e pløj', fur dan ska it go fo lænt ni: 'r?

ja de ku jo for-anræs we: ' fur øwen å læ't en en pa hwøler øp.

hå do aler sit en gamel pløj' ma hyl po: 'e?

jenj' e dam: ølj-gamel ? nøj', dam: hår e al: dria sit.

di hår it wet i broq' hæ: han: ?

nøj', it hæ: r, e ka hów: / de kan e e't hów:, å no kan e jo da hów: mi
hal-fjæssøns-tyw: o: 'r.

Såning

så blyw wi fer: mæ: ' å ky møq' ùxð / hwans ska wi så te?

ja så sku æð jo haræs, nå de bløj pløjæs, å så sku æð tromlæs tøl / å
så sku de søgs byq' / de søgð wi ma e hå: 'ny dam' - gån'.

hwans haj: i så e ku: 'r ix?

ja i en ses-læ: 'b, en stus: 'e læ: 'b, å de: wa så en rom' ån' e - , å danj'
wa hæ: r, å så gik di i da-hæ: ' stelen / få: 'r han søgð al: wø ku: 'r i
manø o: 'r.

be-gyn: i så we e si: a e mark øler i be-gyn: i m' tøn?

nøj' nøj' , we e si: a e mark, å så en søn, haj: st te: ' å har: li: i-bå: 'q-
e'tør.

hwø mej' sku de søgs ix?

de sku so: 'æs en hungr å fi: 'rsens-tyw: pun, byq' dam' - gån'.

i hwø mej'?

i en tøn: ses / ja de e e't lænj', de e en tøn: ses / de sku so: 's en
huner-å-fi: 'rs pun, byq', serka ja.

ku han så øss go: ' fram', å så øss so: ' te-bå: q?

ja så wan: han jo sël-føl' qelig, å så be-gyn: han jo fra øn naj: n søg:
å: 'e.

han behævd ðt̃ & tenk po ɣ wenj?

nøj' nøj' , ja sël-fæl'qelig sku han jo tenk nøj we ɣ wenj/ sã sku han
jo go narɣr te danj sã:, hvør ɣ wenj' de wa.

sã s wi fer: mæ:' & so:'ɣ/ kwas ska wi sã te? s'ã sã ðt̃ mi:r ar:byð,
fer i ska te:' ɣ hÿx?

Høslat,
Leen

hÿx de waððs jo sã usɣl let ã:'ɣ danj'-gãnj' i mìn onj: daw:/ man sã
sku wi te:' ɣ hÿx/ ã de sku jo slã:'s mæ hÿli.

ã hwans kalɣs ɣ skawt po ɣn hÿli?

ɣ draw'.

ã dæ: sej'ɣ tøv' penj po:'ɣ & høl: we?

ja-ja, tøv' kna:'q.

hwans kalɣs de ty'k a ɣ blã:'e?

ɣ oj'.

nøj de s de tenj/ de s ɣ spes, ðt̃ ðse?
jow', de s reqtig.

ã de ty'k/ kalɣs de ɣ lo:'r?

ja/ de paser⁺ ja.

ã de skarp?

ɣ eq', ja.

hwø-dant fak i danj skarp?

ɣn manj & sã danj, de ret fra:'e, han draw' fu:r ɣn/ wi hã:'r nætop⁺ ɣn
sã:'n usd i e go:'r / wi ka sã ɣn / ɣn hwer:stjën.

hã de ðt̃ sit aɣ mã:ðer & ɣr ɣn hÿli skarp po:'e?

(jow', di hã:røð ɣn.

hwø-dant gik de te?

di næstævd ɣn -- / de sãð' di ni:' tøl, & sã hã:ð di ɣn ham'er, & sã lã
di ɣ es:'q a ɣ hÿli - danj wa sã ɣ-po:ðs-hæ:' stök ja:'m, & sã sãð'
di dæ:r & ban'køð de lisã tenj/ di sã:, at de ku høl: lænj - & høl't
ðð skarp lænj, man de hãr s al:driq prøwð.

hwø-dant sku ɣn hÿli sã wa stølð/ wa de sã nam' & fo danj skjæwt sã:'n,
te ðan ku -?

jow', de wa nam'.

ɣjow: ɣ sme de?

de gjow: e sme ja.

ku i it si:'l gy:r en be'te kroms?

naj', de ku wi it.

i ku six, am dan wa reqtig?

ja de so:' wi sa:'t - nar en hyli danj - wi ku reqtig bro:q en - sa hol't wi en sa:'n ha:-tel - me't po e brost, a wilj wi sa ha:' en - uxd fo:uden i e sko:'r, sa sku wi ha en let ni:'r me e oj' a e hyli, fo so hels bløw en fo sèj' a bru:q⁺ - a swen am' / dan sku wa: en be'te smu:l[†] aj'ør - aj'ør da:r - ja nèjen e huq'.

sa prøwð i boðe me e skawt a e - me e øj'?

ja ja, a e oj' ja.

hwam slow' e hÿx?

de gjow: - ja ska e ta me si:'l naj? man da-ha:' hat, de e no fa: mi^{reqtig} tix - de gjow: wø kã:'l a sa en daw:løjer mã-ske:'⁺, fur som e sèj'ør, da wa naj:sten e't hÿx danj-gãj' po danj mã:d / man da wa jo anj-hÿx/ wi hãd anj-hÿx, a de wa nèj gromø nèj a slã:'g.

hwa fu:r wa de wa:r? wa de styw'?

naj: de e siw', man de e sa:'n nèj fixn gres/ de wa sèj' a slã:'e.

hwam row ðd sam'el?

de gjow: en knøjt, e tjønøst-dranj hèle sa:'n jèn'.

hwans gjow: han de naj?

me en ryw:/ danj hi:d e't ant en e ryw:/ ja wi hã:' jo en kroj: , man de e jo nã:'r wi hestør ku:'r, / a sa qik hon jo i-bã:'q-e'tør a banj, ðn/ de wa jèn', de wa liq' a en ryw:, man da wa e't uðen fi: tanj' lÿ en.

hwø mane tanj'ør wa'ðer i en ryw:?

da:r en smes stø'kør/ de wa ðsø a tres:'g?

lawð i dam: si:'l?

naj' naj' / ja de ku da la se gy:r a law: nu tanj', man dam: hã:d wi a:'e sa:'n i dam-tal, en gamel tamrør han lawð fu: wø.

Høsfakke
sa sku ðd stø'kø?

ja de sku wangs fest, enen de sku stø'kø, a de qik jo sa:'nte tel ma - nu: brojt e kroj: te:' ðd, a nu: brojt e ryw: te:' ðd, a de wa li: hël:- diq / de sku wangs am-krenj', a sa sku ðd wøj:res, a sa sku ðd setes i stak.

hwò-danjt so di sta'k ùxđ?

di wa ronj, man da wa òsə dam:, som hãđ em sã:'n lanj⁺, ja,lanj: sta'k/
man wi brojt no alj-ti:r ronj: sta'k, á de gjow: dam flê:st hæ:rãm-krenj'
da/ de we:'d⁺ e be-stamt.

kam da itj nèj onj'er em?

3 jow' / sã tow' di en hãttik smu:l⁺ á:' e sèl:wə hæ:'e⁺ á strøj: sã:'n
en law' onj'er-nèjen á sã stèkəd òp dæ:r epo de.

hwans kalj:s sã:'n en law' nèjen-onj'er? kalt i eđ itj e stèj'el?

jow jow, de ka jo kalj:s stèj'el, ja, men de wa jo kuns li: -.

de kaljt i eđ mäske itj?

jamen de 'war òsə e stèj'el, ja, man de wa kuns en gansske⁺ tenj' law'.

nã i sã haj sòt e stak, sã kam dæ nøj ow'or en?

sã blèw da bojn am' en mæ en brass/ de wa nus, di snorəd am' en fen'er -
rotj eđ ùxđ á sã hæv we, á sã blèw damj lã ow'or e stak á sã blèw bojen
i ðen anen⁺ si: i-jèn.

da blèw sã rotj ùxđ fra bëge si:er á:'e?

3 ja-ja, man me:'st⁺ we ðen jèn: si: - ja mjèst we ðen jèn: si:,ããsã en
be'te smu:l⁺ we ðen naj:n, di ku knet eđ ix/ sã sku eđ jo stã:' en tix -
de kam jo sèl-fèl'qeliq møj' an' epo e wèj:lə, man en hal snes dawqə⁺
skulj: eđ stã:'e i til-fæl:dg⁺ a tæ:r⁺ wèj:lə/ man de ku jo wæ, de kam
te:' á stã i fjòw'ten sèj:stən daw:/ wi ka ta i jo:r - nã de blywer re:n-
wèj:lə, sã sku eđ jo stã lanj.

de blèw wal òsə sãm:ti e:?

de wa sjèlən, de blèw e: danj'-gãnj'/ e ka alj:driq menj:s, te wi hã:đ nèj,
da blèw e: danj'-gãnj'/ de kan' e it.

Hjeres
hjem

á sã sku eđ hãh^{te} á hjem' / brojt i sã en lanj' wuxn?

3 sã brojt wi lanj:-wuxn⁺ / tòw' ja/ á dæ: wa sã stanj'er e-po:'e/ do hã nãk
sit en stanj:-wuxn, ku e da tenj'k mæ tæl/ de'wa jo alt-sã - wò wòq'n⁺ wa
gjow lanj⁺ - e wuxn wa gjow lanj', jow' á dæ:r wa sã fì:r lãnj - en ram:,
á dæ:r wa sã fì:r - en piq' i hwe:r hjèr:n, som di lã: ðen fæ:st døj:
2 3 po:'e, de ku hòlj e-po:'e.

hwò kam e hÿx sã han, nã:' de kam hjem'?

2 ja de kam mjèstøn di:'l òp po e støj:-ldwt, - de mjè:st - á wa dæ sã
fo møj', sã kam wi eđ ix en gu:'l i e lã:.

de bløw ìtj lå laj?

nəj' / ja de ku pa-si:'r, əm de wa nəj wəq:n-pu:'rt ⁺ ~~nəjen-əj'ər~~ / sà ku ɛđ
jo wə:r, de wa lå nu sluder ɔp, te de ku leq: ɔwən ɟ-po:' ɔsɟ / man hɛls -
wəs de kam al'ti ɔppo ɟ stəlj:-ləwt dan'-gəŋ'.

Høst

sà ska wi te:' à hɔ:st?

sà ska wi te:' à hɔ:st ja.

hwa tix wa de?

ja de ka wi lisà wal sɛj: - de war i đen fest⁺ hal:-di:'l a ~~əgust~~ mɑ:nɔđ /
de ku jo wa nəj fo-skjəl'iq mɛ ɟ wɛj:lɔ, man ə felɔr ɔ:'r đen fjɔr:tɔnt⁺
~~əgust~~ a-~~gust~~, à da wed' ə be-stənt, da wa đer al'ti ful' hɔst đen fjɔw'tɔnt
a-~~gust~~ / de wed' ə hi:'l be-stənt.

hwans hɔ:stɔđ i fest?

de wa jo row ɔsɟ dan'-gəŋ' / de wa mjɛst row / wi glam't no ɔn ten' / ɟde
wa row / de bløw so:ɛđ əm ə'tɔr-ɔ:'r.

de komɛr wi te sɪ:n sà?

de wa de fɔ:st, som⁺ bløw hɔ:stɔđ.

à sà bɑ:'q-ə'tɔr?

ja de wa jo mjɛstɔn-di:'l ɟ byq', man de ku gɔt fɛj:l ɔn be'tɔ smu:l⁺ /
de wa sɛj:radɔ byq'.

hwa-fu:r bro:qɛr di ìtj de mi:r?

de ə sà fo-fər'ðɛliq te:' à go i lɛj:, à de ə jo e't sà ɟjɛw' à ha məj
à ɟy:r, de-hɛ:' lɛj:-ku:'r, nə:'r ɔn ka blyw frɪx fu:r ɛđ da.

haj i ìtj hwe:đ dan'-gəŋ'?

nəj', wi hɑr alɔr hat hwe:đ / it da no fa đam sɪ:st ɔ:'r, wi hɑ hat ɛn
be'tɔ smu:l⁺ sɑm:-tɪ:ɛr.

hwɔdant so:' i sà, əm ɟ ku:'r wa we:' à blyw mo:'ɟ?

ja de ka ɔn jo nəm' sɪx / nə:'r ɟ aqs di ə - ja ɔsɟr di blywɟ ɟu:l, à
ɟ kja:r di ɟ ho:r, sà ə di mo:'ɟ.

hwans kalɔr i ɛđ sɑ:'n, nə:'r de ə reqtɪq ta:'r à mo:'ɟ ə ho:'r?
no ər ɛđ skrɑ:'n, ja de: kam' ɛđ.

sà sku i ùxđ mɛ ɟ hyli i-jɛn? sà sku de nəj:stɔs po:'ɟ?

sà ska ɟ spjarer jo po:'ɟ.

so di ùxđ dan'-gəŋ' lisom di ɟjɔ no?

ja, de e sam: slaw: ja.

hwò manø wa'i sà te:' à hès:st?

wi wa tòw' ja:'rn⁺ - wi qik mæ tòw' ja:'r / sà:'nt sà: di danj'-gånj' / de wa al-sà tòw', da hès:stød à tòw', da banj' òp, à jèn' gik sà i-ba:'q⁺-s'tør à slæbt sam'el / de sku wa no sæt i rà:/ dam: da banj' ø ni:q, di bgoj't jo e kroj:.

hwans banj' i sà ø ne:'q mæ?

rykket

mæ:' øn tow' øn hanj'fulj' à ø ku:'r à banj' mæ - da bløw slèt ix ød, de ku blyw lánj' nák, à sà kywlt di ø kroj: øw'ør ø na'k, da-hæ:' ku:n, ná hon sà fo danj' øw'ør ø na'k, - à sà po ø knæ:' mæ ø ni:'q, à sà aj'ør, à sà ^{po' øn} ~~postøst~~ ønjænjen, à de qik rask / sà sku di sætø sam'el - ja sæt i rà:/ di sku jo pas ø-po:', te di ~~føled~~ øtør hi-nánt / ø ni:qøn, danj' ~~da ku wa~~ enest sà:'t, sà fèl: ød al'ti øtør hi-nánt.

hwò manø sò't i sà i hwæ:' kjer'ø?

i row, da sò't wi sèjs, man i byø à hawør, da sò't wi barø fi:r / de wa fæfær, de ku bæje blyw skrá:'n / dam: t ðw mæ'test ni:q, di sku ha møj' mi: wøj:røn sà / wi sò't alj:driø ånt øn fi:r / ná wi fæk sòt i rà:, sà sku da kra'tøø.

Kratning

hwans broj't i te de?

de war no - no hād a na:'r sà dør'ti.

Cmin kone heddersædan. Det vidste han)

ja de ska ðø ðøø sèjs da !

ja danj' kalt di no dør'ti da - ø kra't / de war øn ska:bneø⁺ mæ - ja dan wa po lanj'ðø mæ da-hæ:' bow'r, ja mæ-ske:'⁺ fult sà lánj', sèl:wø ø penj', trix als, à da: wa sà nu jæ:rn- - ja støker jæ:'rn ix sà:'ntø / øn liq:nt jo da øn rjw:⁺ ånt øn de wa møj' møj' møj' stør:ø, à de hād wi øn stjat ø po:' øn, à sà wa ða jèn', ø menesk han sku ha åm' ø røq' à sà slæbt han å:' mæ danj' lanj'.

sà sku han pas po:'ø, de qik itj fo rask?

ja de skudi no nák si:'l pas ø-po:'ø à ø't røn løbsk mæ danj' / de trow'r ø no ø't, mæ hā sit nu:-ti:ør / jamen da wa da enen hāj:st furr, de wa da ~~manæn~~ si:'l, da trak øn / de wa mjèstø øn drøn' ølør sà:'n - øn knèjt, da qik à slæbt po danj'.

røw han ød sam'el, enen i kyr ø ku:'r hjèm'?

ja, ja, ja.

sà bløw' da sà:'n nu lán: - hwans kalj' sà:'n nu lán: sam:lener? ^{-kaler i em}
kra'tnener?

ja, en kra'tnen, ja/de wa kra'tnener/ di bløw så leqen ja/ så sku wi te:'
å ky ku:'r hgem'/

hwò manø wù:n ky:r i mæj?

wi ky:r mæ tòw'.

Korn
Køres
hjem

no ska wi fòst ha ø hæg:st spæn, fu:r/ så i spæn fu:r? i så it, læ fu:r?

næg, næj, de wa spæn fu:r/ wi ska hæg:' øð spæn fu:r/ å tòw' hæg:st.

hwæm ky:r så?

ja de skulj: ø kæg:'l jo mjèsten-di:'l, man de wa sjèjen, wi hæg:ð en hi:'l
wogsen kæg:'l/ så hæg:ð wi mjèsten-di:'l en daq:-lèjer⁺/ han ky:r ø wòq'n⁺
no: ja, de war ø wùxn.

når i så komer ùxð po ø mark?

så stow' dæg:r jo en manj mæ en fork / man de wèl seje, wi ky:r jo mæ
tòw' wù:n/ de wa mæ skyw't-wùxn.

hwæm fòr:ked så?

de wa mjèsten en daq:lèjer⁺.

sku dæg it, en pì:q mæg te næj å:' øð?

3 it te de, de tæg's ø e't/ wi hæg:ð no enen pì:q/ ø' hæg snæg:' aler sit en
2 - at⁺ en pì:q -/ de hæg ku tro:fen, en pì:q dæg' hæg lå ø-po:'ø/ de ku
pa'si:'r, næg:'r dæg wa manj el po fòlk.

man enen de sku kyres hgem', sku dæg så it, benes i-jen?

jow', så sku dæg leqes tòw' å tòw' ni:q sam'el, de bløw te en toniq/ di
bløw boj:n mæ en stæg sìm-bo:'n.

hwis di no it, hæg sìm-bo:'n næg, hwansæg?

så lawed di bo:'n ø næj ta:'q⁺ - anæg row:-tæg:'q.

å så sku øð po:' ø wùxn/ hwò-dan sku ø ni:q så wæg?: hwò bløw di fò:st
ni:'q læ:'ø?

di bløw læ:' i ø bonj: ø ø wùxn, å så be-qynj: di jo ù:ð we ø fòr-anj:
po dæg' jèn: ø dam: piq:, som⁺ dæg wa dæg:r, å så læ: jèn' we hwæg:' sìm:
å så jèn' i mæg'ten i-jèn.

kalt i dam: piq: èlø kalt i øm kæg:'q?

de wa kæg:'qø, ja/ de wa kæg:'q.

hwò mæg' ku dæg så wæg: po en las?

dæg ku wæg:r en - dæg sku jo tresens-tyw: - næj halfæms toniger te:' en

las, å da kun; it wa:er hal-fæms toniqer po:en/ no a de'jo lisom en'tyn e
ku:'r de wa be'te eler stu:'r, de kun, da ose wa mej' fo:skjel po:'e/
man a men'er, da wa'gn - nak en hal-fjæsens-tyw: toniqer ele sa:'n en
ten'/ de ra:'ner a ma.

man hal-fæms toniqer, de kalt i en las - en tal:-las?

en tal:-las, ja ja, de wa r en tal:-las.

man i haj wal ose en najen^{nawh}te sa:'n en las ku:'r?

en føren - en føren ku:'r, ja.

å en føren dan' ku wa sta:r en en las å mener en en las?

ja ja, de ku wa lisom de past⁺/ å nå di kam så hjem⁺ - så ky di jo hjem⁺
ma:' ed, å ham, da för'ked, han bløw⁺ i marken⁺ - han bløw⁺ i e mark,
å så stow' da jo tōw' te:' å gu:l dar-en; i e gu:l å jēn' te:' å fork
å:'e/ å ham da ky:r, han spon, så - tow e hamel å:' e stjat å ùxå å e
goi'r, å da: stow' jo så en tām' wūm/ dan' ky: han så mej å le:st den
nā:n, de stō:'d di för'ked å:' i e lå:.

Korn-
laden

sku'da:r ose leqes nøj i e bonj?

ja da: bløw kyw'lt nøj gamel hal'm i e lå: i e bonj fu:r å'tå:' e foqt.

di fo:st ne:'q, hwō-dant bløw di sōt?

ja de wa da man; må:der e-po:'e, man'wi be-qyn; no al' ti:r ù:d we e m'uxr
ēbe da we:' e - ja we e m'uxr/ dan fo:st di bløw sōt ma e tōp i wēj'r
al:-sam'el å så en rē'k öwen po:' em i-de-sam:, som wi lå: dam:, å så nå
å dan' stēj'l - de kalt wi jo stēj'l - nå de bløw så lå:'e, så be-qyn; di
jo å kil e-po:'e å leq: em lånsen ma e tōp enj'-a'ter a al: e ni:q, å så
nur i-mel: sa:'t te å fel öp i mō'ten.

Kornstakke

ku i hā:' ed i e lå: al:-ti:er?

it dan'-gān'/ de ku'wi it/ wi hād tōw' sta'k hwar esneste⁺ o:'r.

sku i så pas po:'e å law: e ni:q po en sa:rliq må:d?

te e sta'ke/ man' de bløw^{da} al;driq tent we/ de bløw lawed lisom hēls, ja/
man å sat stak de wa da jo nøj konst we/ de hār a al;driq prøwed, man
a hā da sit, hwō-dan' de gor tēl/ da: be-qyn; di mō't i e - å sō't e sāk,
m mō't en; i e stak/ di trī:nt en å:'e/ når dj for no å wed:, hu man; las,
å sku ix en, så dan' da sō't e stak, han trī:nt ed så, bōde po låns å
po bred'e, å så kam de jo så ùxå te bëge angr/ å så wa'ed jo faktisk li-
som i en gu:l, nå:' di fak lå:' de/ man de wēl sējs:, e ni:q di sku
alj'-ti:r stā:'sā: skro:'e - e tōp enj'-a'ter å så e - ja e - ni:' a'ter

2 2
3 1

(p.w)
(r.w)
wil han ikke sig

omun
og munda

så:t, fur at⁺ di sku e't ta wan¹/ fu lå: di em no så:dn⁺, så bløw ed
jo en wanbe-høler i ste fur en stak/ da wa man, da wa så ual-menj'eliq
gu: te: a law sta'k, a nu: wa mener gu: te: ed/ dan sku jo al-så
spesgs dp/ dan bløw jo we a bløw lmer i mener i am:-kre:s, te en kam
dp te: en we:s - - d'p fur-øwen da: wa'en jo it bre:er en en faw'n/
de wa de his:le/ a så kam da: jo en masz gaml hal'm øwens-po de i-jen
te: a tå: p wan¹, a så i-jen bløw da jo sòt re: b øw'er en ma sti:n
ix høler hwa no de war te: a hølj ed sam'el/ så:nt qik ed tøl a lawe
en stak/ man de wa no nær a fo-tøl: en, de war a law: en!

så sku wi te: a tæ:sk/ hwa tix be-qyn: i ma de?

ja: da sku jo sãm:-tì:r tækkes nøj/ nå folk hã:d mej' kue'r, så sku da
begynnes a tæ:skes let snå:r.

Rugsad,
pløjning i søgð wal row fæst?

ja da sku jo søgs row alq-fæst/

hwans sku i så gy:r, enen i sku so:æ?

de sku jo pløjes⁺ - no jow' pløwes a har'es.

sku de pløwes dyxb?

nøj gansske al-menj'eliq/ a så wa da jo sãm:-tì:r, da bløw ky moq' epo
de dsz, a hẽls - da wa konst-gød:nen fram: dan'-gån' - hẽls fa'k ed
nøj konst-gød:nen - konst-gy: ja.

hã do pløwed, fra do wa hi:l be'te?

ja sin a wa fjøw'ten o:r/ de hã:r a.

hwam læ:r da de?

ja de gjow: fã:r/ han flì:d ma ø pløw, a han hjalp ma a fujer i ø aq'er/
li: tow' dan fe:st ångån/ En aq'er da wa jo al'ti en stræ:q i mæ'ten,
da:r som da wa fujred, dp sist, a hwar-ajen gån' skul, ed wa fu-uden, kyres
dæ: wøj' - a den naj:n gån' sku ed wa for-enen.

wa da nøj, en sku pas po:æ så?

de læ:r en jo ma de sãm:/ an'ten fak en a wed:, de sku e't wa fo dyxb, a
ø fujer sku wa li:q, a da wa man ten'.

hwis di no it, bløw li:q - hwis da no bløw sã:s'n en ste, hwør de smut uden
ãm', hwans kal:tæs de så?

de kalt a en hã:r-løj:.

å så soð i row? hwa tix wa de?

ja de wa da:r i seb-tam'ber må:nøð.

så kam 'de òp, enen i sku te:' å tæ:sk?

ja-ja, gjow eð så / e tæ:skøn, de wa no sjèløn, de be-qyn: reqtig fa e'tør
yw'l, så:'n reqtig/ man di hòlt dam da we lli:q mæ let kla't-tæ:skøn så:'t.

Høsten

nå:'r i haj kyr ku:'r høg'm', så haj: i òsø gja:r nøj bøj:l, haj: i itj?

jow' ò'pskywø'r.

ja i haj: wal fest nøj, nå:'r di wa fær: mæ:' å hò:st? hwans kal:t i de, nå:'r
i wa fær: mæ:' å hò:st? sejer i itj ò'pskor?

ò'pskor, ja / no hå wi ò'pskor, ja/ å så fak wi jo ða sèl-føl'qeliq òsø
en bøj: mæl:mað danj' aw'tøn å nøj m:bel:skywø'r å nøj/ de wa m:bel:skywø'r,
wi fak! de wa m:bel:skywø'r! de pass gu:'e nåk.

do hær aljær hæt nøj åm', te di wilj slå:' e ko:'l, når di kam hjèm'?

jow', jow', hwis de wa e't fær:/ så stow' di mæ e hyli å wilj go åm' i e
haw: å slå:' e ku:'r (fejl for ko:'l).

hwis no nu:r a di ajær itj wa fær:?

ja så gik di han so e skjèl å klen:roð mæ e stj:q-jæ:'m po e hyli.

så bæq'q-e'ter, nå:'r i wa hi:'l fær: mæ hòst, så hol:t i en bøj:l?

ja, så wa ðær ò'pskywø'r, ja.

hwam wa mæ te de?

ja de war al: e hò:st-følk, å sãm:ti en pa na:bo-ste:ør, lisom de ku no
traf'.

hwans fak i så?

da fak wi sti:'q å --.

dan:st i?

nøj', da wa aljær dans/ nøj' itj te wòs.

i fak nøj gøt øl?

ja, wi fak nøj gøt øl, ja.

hwans hi:ð de?

ja de wa gangl-øl/ da wa jo òsø - e a kix å:' å søj: eð, man da wænkeð
jo òsø nu:r snapsør - høl: dram: - e't te u-plett/ da bløw al-så stem:nen
å høl:gr it mi:r.

fak di òsɛ ɡamɔl-èl ajer tì:ɛr en àm hɛst?

nəj', de wa mjɛst àm hɛst/ de wa no it swà:'ɛ/ de lì: ɛ it/ de lì: ɛ no it,

Tarskuning

sà ska wi te:' à tɛ:sk / de'wa ìt skjèn'.

hwò sku i stà:' mɛ:' ɛd?

de sku stà:' pɔ ɛ low'/ ɛ low' de fo:rɛ-stèl't jèn' à ɛ ɡu:l, de wa là li:'r ìx/ fu de mot ètt wɛ se-mant - ja da wa'da hɛl'ɛr e't se-mant dɛn' ɡàn' - fu hɛls blòw ɛd fo ho:'r/ de sku wa nəj, da ku gi let ɛ'tɛr fur ɛ skrálà.

hwans wa'da sà i di ajer ɡu:l?

da war' ɛ ku:'r jo ìx.

jamen i ɛ bonɛ?

da: 'wa de ɡan:ske barɛ jow'r? da wa trajn hɔwt sam'ɔl èlɛr sà:'n.

wa'da nəj we ɛ sì:ɛr a ɛ low'?

ja, da wa lobɛk - wa ɛd e't sà:'n - (konen: lobèk!) - lobèk ja/ de wa fje:'l, da wa slàn ɔp we bèɛ sì:ɛr, fu:r ɛ ku:'r de sku it flyw wèk, nà:'r di task.

sà sku dɔ te:' à tɛ:sk/ hwans ɛr'ɛd, dɔ tã we fɛst?

de'wa da - - ja hwans wa'ɛd no - - ɛ slawel .

ɛ slaw:l, de ɛ dɛn' da slà:'r?

ja hwans wa' ɛd no dɛn' hi:d?

de war ɛ haj:l, war' ɛd ìt?

jow', de wa wal ɛ haj:l/ de war ɛ haj:l, ja/ jamen sà'wɛ - ja de'wa jo ɛn slù:d, da wa bojn nəj lèj'r àm', à sà ìx ɛ - - di wa jo hɔwt sam'ɔl da:'r.

da wa'ɛn -?

ɛn piq' ɔp jo/ jow'.

sà sku dɔ ha là ɛ ne:'q ùxd/ hwò-dant sku di lɛqɛs?

ja di sku jo lɛqɛs mɛ ɛ tɔp ɛn'-ɛ'tɛr - i-mu:d hi-nànt/ di là: - wa ɛd ɛn fi ni:q mɛ ɛ tɔp ɛn'-ɛ'tɛr à - -.

sà sku dɔ te:' à slà:'ɛ?

ja sã sku da slã:'s ja/ å de fo:re-go:'r ma da-hã:' pløj'l/ å nå de wa
sã fer: po ðen jèn sî:, sã wan: di sã jo/ de wan: di ma e pløj'l/ lî:
ðen jèn: bi:'n a j'ør sã, å sã sã:'t kywlt en òp/ de hã:d di en me:d' po:'e,
da wa e't ma:q' te:'e.

Fl. 2
Med, na.
Sskite,
Coaching
metode
teknik
tag
gret

slow i tã sãm:ti føj'l ma e pløj'l? hwa wøj' sku en go:'e?

ja de ka a e't sèj:, man de ka a wî:s da.

hwis dan no qik ðen føj:l wøj'?

sã ku eã jo ram: e ø:rør/ sã:'t ku eã da no go:'e, man de hãr a alj'riq sit
da/ a hã no hølør - a hãrit to:skøn en las ku:'r al: mi daw:.

kalt i it de ø:r-slã:'e?

jow', ø:r-slã:'e, jow-jow/ a søj'ør ðe, wi ku fo nu:r po e ø:rør we:' eã/
we de/ å nå de wa sã - wi wa fer: ma:' å ta:sk, sã sku e hal'm fhwes - sam-
læs sam'el, å de sku benes i brøjør / de banj di ose ma nøj sî:m.

de banj i it, ma en bra:s?

sãm:-tî:ør, nå da wa fo let sî:m/ hølør banj di ma en sî:m-bo:'n.

Rugtag

row:-tã:'q, de sku da sãm:ti lawes nøj å:'e?

Fl
rugde, v.
skrubbe
rev
Kraalede

de sku da jo lawes tã:'q å:' te:' å tøk e huss ma/ de qik jo, sã:'n tøl,
te di stow' ma e ni:'q po e kns:'e å sã stow' ma e fener å robød al: e smo-
halm å:'e lisom en kra't, å sã sku de jo' benes åm' i-jen ma en betø fixn
bo:'n ðær åm de, å sã bløw da trix ni:q ix en sî:m-bo:'n i-jen, elør hwa
nowti ka fo/ wa ðæe't sî:m, sã lawød di si:'l jèn' å e ta:'q' å banj åm' eã.

Renshing

å sã e ku:'r?

sã sku de jo røn:ses/ de bløw sã samølt sam'el i en ðen: òp imud e loobøk/
de lå: jo sã ðær en trie-fî:r daw:, elør sã lam:, da kloblyw en ðr'elieq
ðen: å røn:s, å sã bløw de jo røn:st/ da hã:d wi da ma-ski:ner ðen'-gãq',
man a wed', i wèr'kelieq gamel daw:, da røn:st di po en sölj', di stow å
skomød po en sölj', men de ka a alj:driq hõw:, a hã sit.

en sölj' hã ðo ða sit/ hwò-dan so ðen' ùd?

ja ðen' wa jo ronj', å sã - de wa wal sajt a nøj tenj' løj'r elør sã:'n nøj,
å sã wa ðær jo nu betø smo:' hwølør ix (konene swens-skinj') ja de wa nåk
en swens-skinj'/ de trower a nåk, de wa/ å sã restød di jo ma ðen'.

hwans kam sã nøjen ùd?

ðær kam e ku:'r jo ùd, å sã de sölj', da bløw' øwen po:'e, de bløw sã

(John's original
stumper.)

kywlt han i en den;
 kywlt han i en den:-- aqs & sã:'n nøj hak:m-stom'per & hwa no, da ku go
 frø:'g/ & de ka e snak let am'/ de hã e al:driq sit, da e bløw pro-
 bi:'red nus-ti:er, man e wed' nãk, hu-dant de qik tøl.

man sã i en røn:sma-ski:ne/ hwò-dant gik de sã te?

2 ja de ka e snã:'r e't sèjs, hwò-dan' de qik tøl, fu de wa jo en ma-ski:ne
 me en wen: ix, & da: wa nu sòl: po den' òsø, & jèn' ongr-nøj'en te:', da:
 sku e frø:'e kom ùd' &:' eð/ sã kãm e kus:'r jo ùd' a den jèn: eny, & e
 sòj' & de òw:n & de wark, de kam jo fòr-ùd'/ da wa jo wen: ix en, da ku
 blã:s de ùd'.

nã:' de sã wa røn:st, hwo sku eð sã hen?

2-2 sã sku eð òp po e lòwt/ i nu sè'k & sã òp po e lòwt.
 Kastning bløw eð al:driq kãst?

jow', de ku trø:f, man de wa no me'j' sjølyen.

de wa, nã de sku bro:qes te - .

ja, te se:'g.

hwò-dant gik de te?

ja de qik sã:'nt tøl, te di hã:d' jo en deny, & sã hã:d' di en kã:st-
 skow'l, en betø jèn' - ja hwans ska e sèjs - den liq:nt e't just en
 &:sk-skow'l, man sã:'n en ska:bnen' en betø jèn', & sã sòd' han po en
 mak'k'skamøl, & sã tow' en deny - &:' en deny & sã kywlt sã:'n ùd', &
 & sã de bæjst, de kam uðest/ de wa de bæjst/ de tãnest kam jo ùd', & sã
 e smo-ku:'r & sã:'n nøj de bløw sã brojt te:' & - de wa de a'tøst, & de
 wa framøst - framøst & a'tøst.

sã kam de òsø te:' & leq: i en deny?

ja-ja, i en deny i-jèn/g de wa sã:'n roj'n am', lisom e skow'l gik ront
 tøl, sã:'n kam eð jo te:'-eð

hwans kaløe sã:'n en deny?

ja deny wed' e e't, am e hã hæt nøj naw'n tøl.

(Pause)

hwa tik ku i blyw fær: mæ:' & te:sk?

ja:, de e wal, lisom di strøb't tøl sèl-føl'eliq, man de sku da wa fær:
 han aj' i - - te e miks sku e't sple't eð aj'.

2-3 E de bløw it ^{to sken} al: sam'el?

naj', e høwedøer fak jo nøj &:' eð/ de semplest & e kus:'r sã:'t,

něj si:st-kjarie á sá:'n nëj betę smo:' ku:'r/ de fak / hweđer á e:đ,
lisom de wa.

Tækning

á sá ę tá:'q, de sku bro:ęęs te:' á - -?

á tē'k māj.

- há do wat ma te:' á te'k?

māj e't á tē'k, man e há wat māj te:' á sy fo tē'k - po ę eng-si:/ de
há e wat māj' māj tēl.

hwō beęynę ę tē'ker?

3 3 ja de wa da frā nëjęn á:'ę/ da stow' han jo - da wa jo sōt nëj laj ęp,
sá:'t te han ku now', sá lanę ę - - man sá kam da ęn la:stre - danę blēw
han ęp ęwen ę-po:'ę - uđęę-po:'ę, á da: wa jo sá - da ha:' la:stre
dandanj wa jo sá bojn ęp ma nëj re:'b/ sá sōd' han da:r á beoj't ę no:'l,
á waje sōę ar:me menesker, da sku sá sejs da enęn fu:r, wi sku jo sá
stek ę no:'l ęđ i-jēn te ham, man de sku wa po ęn we:s ste.

hwō manę gān; sku i ste'k fu hwa:' stōn'?

kuns jēn' gān' / han stak ęn enę, á sá sku wi jo stek ęđ pođen mo:đ-
sa't' ra'tnen i-jēn.

á ę si:m de sku ęw'ę ęn la't?

ja-ja, de sku jo ęw'ę ęn la't ja.

haj: han ęn reskab te:' á gla't ęđ ma? hwans kaęes danę?

3 kla'p-tre:'ę/ de wa ęn - jēn' po stu:rele ma danę a-wixs da:r, á da: wa
sá nu smo hwōler, e't i-gjemel, ęn stomp enę sá:'t/ de'wa jo da uđęę-po:',
de sku gla'tes/ sá sku de jo wa jaw'n.

sá blēw han we ęp aj'?

ęp e'tę ja.

3 gjow: han nëj sa:rlię enę i ę krōc? sku da: leęęs mi:r ęler menę?

de e e kix á:' á swā:r ę-po:'ę (konon: di raw:lt ęđ, fa: di tē'keđ)/
raw:leň??

ja de gjow: di nu: ste:ęr/ di raw:lt ęđ, fa: di tē'keđ.

(konon hvisker stadig)
(@ihā ęse syđ fu tē'ker)

6.4 ja de há wi no al:drię gjow' da.

á hwans wa de sá , enę?

(de raw:leň, ę , de wa jēnę sá:'n nëj - de wa reętię li:ę tá:'q/ de
(raw:lt di māj fōst/ de blēw stoken ęp sá:'nte, sá:'n ęn betę law'

(swer p la'tør, fə:'r⁺ de lå hal'm ðp/ s'hå ðse syd fu tē'k)
man de wa i't al: ste:er, di gjow: ed nam:liq.

(naj', de war e't. a wed', da wa mang ste:ør, di gjow: ed/ de hār e)
(si:'l sit.)

di ste:ør, de wa ~~wa wæst~~, de wa wal i p gaw'l? hwans kalør i dam: trekantør
da:r ð'p for ðwen?

no skro:' ni:'r (konens: skro:'-amer) ja skro:'-amer ja/ ajer nawin
hå:ð wi e't te:' p m hær.

han bløw i't we hi:'l ðp te ðe ðwest?

2 så:'n åm'æn-trænt/ jow' åm'æn-trænt/ så sku da jo leqqs fla'ttørø po:
i-jen i bå:'q s'tør.

Møn tgrv

hwans kalst i dam:?

de wa fla'ttørø - mōnstørø/ de'wa mōntørø, ja/ de'wa nus, da wa graw'n
ùsð i p sm: + i e sm', å di wa po lænels ma da-hæ:' bow'r, fult så
lån: mæ-ske:'⁺, en par al:, å da-hæ:' bred'e.

hwō-dant grawd di dam:?

ja de wa ma en spå:r (konens: fla'ttørø-spå:r), ma en spå:ð, ja en fla't-
tørø-spå:r ja/ å så bkøw di jo lå sw'ør, å så kam da i-jen en pen' i
dam:/ de war en tre-pen'-i hwar a dam: (konens: kanjtør)/ di lå: jo
så:'n ðwenpo hi-naj:n (konens: po p kanjtør) ja po ~~kaknjær~~

hwam lå p mōnstørø po:'p/ gjow: p tē'ker de?

de gjow: p tē'ker ja, man de bløw i't gjow' far en tix s'tør.
wed' do nøj åm', hwa tix di sku mōn:?

najð de wed' e et/ de wa we:s e't så:'n nøj så:'n - wa de'ant'go:'en, åm
de wa nøj wōr'm å nøj skit i'x ed?

ja, do hå hot nøj åm' ed?

ja e hå hōt - - jow man de ka qōt pa-si:'r/ de ka e e't hōw:, man de
wa ða, fə:'r⁺ p wēntør kam'/ de wed' e da hi:'l be-stemt/ da mōt jo
enon wōr'm wæ:r i p mōnstørø hēlst.

Tervegravning, (meddeler: konen, Inger Christensen, (Ubbesen))

man no wel wi gjær hær åm di ajer tær'ø, enør/ wel do i't fo-tēl: nøj
åm de?
(Kaffedrikning)

21

0 0
17pe
24of0

hwa tix be-gyns di å graw tèt'è?

Gravde
tør

ja de a nèj fo-skjèl'iq/ så tilg, som de ku læ sa gjør/ nå de frø:'s
e't langr, så ku wi jo be-gyns, men de sku jo da wa så:'n, te wi wa klå:'r
øw'gr, te da wa enen frøst i ø loft, få så wa di jø wèk/ så qik di i
smad'ør.

hwam sku så graws?

ja, de gjow: få:'r alj'-tì:r da-hjøm, å så wa wi jo øn pa stø'kør, da sku
kyt øm ùd.

hwo stow' han så?

han stow' ni:r i ø hual/ da bløw jo grawøð øn masø søj'tørø å:'e, å så
bløw da jo banked ni:'r, wi kalj't øð/ så ran di jo ni:'r ma ø ranjjer å
så stow' han da:-ni:r å grawøð tèt'è.

no ø ranjjer, broj't di danj' øwen-fra:'ø?

ja-ja, danj' bløw traj'n ni:'r/ dan' skos:r jo tèt'ø ni:'r, så:'n di ku
ranj ni:'r i så:'n øn bank/ så hoq' han jo ma da-ha:'r be'tø spå:r, å stak
øm å så smed øm øp po ø brenk te wajer.

så a de'grawøð tèt'è?

de a graw'n tèt'è.

Øitede tør ølj'tød i ljt tèt'è?

jow', jow'.

hwò bløw de så tå:'n?

øø ni:r a ø hwøløø/ grawøð å:'ø, å så be-gyns di å øl't.

hwò bløw øð lå:'ø?

ùd po ø spre:ste/ wi øl't øð i ø hwøløø, å så ky di øð jo øp/ø fest' a wa
ma te:'ed, de'wa, da di ølj't ma bi:n.

hwans kyr di øð pos:'ø?

po øn mo:q-bo:r?

kaljer i danj' øn slo:f?

de'm' nèj fo-skjèl'iq/ lisom wi så mo:q-bo:r, så så wi skøf/ så
ø gik øð i øn ran:,/ de'm jo da ha:r tèt'ø, wi kalj't øm/ nu: ku ta fòrø-
tyw: tèt'ø, å nu: ku ta mi:r/ de ku jo li: pass ma øn bo:rful.

bløw danj' ran: så tån å:' ma'øe-sam:?

di sku jo jaw:nøø/ di haj: jo øn skow'l å jaw:n øð ma å klam øø te.

en reqtig skow'1?

naj', de'wa da sa:'n en tre-skow'1, da passt sa:'nt li: a'ter e hwol'er/
sa rajt wi ed jo uxä fest ä sa klant wi ed tel/ ä sa byr wi e för'm äm',
ä sköt dan' en' i-mu:ä, ä sa wa wi fär: te den najet i-jen/ sa:'n qik de
te.

Rejsning
af
tjfru

nä di sä blöw ta:r?

sä sku di re:sses.

böde dam graw'n ä di ajer?

ja-ja/ di blöw re:'st böde ddi:l?

hwö-dan blöw di sä re:'st?

ja de'wa jo bare li: ^(tok?) ~~top~~ em i-mel: hi-naj:n sä:'n hwar-aj:n.

no, söt em op imuä hi-naj:n?

ja, di sku sä:ä sä:ä skro:'e/ wi tow'wehwa:' tër'e ä sä:'n re:st em öp
ä söt em i-mu:ä hi-naj:n.

sku di sä wangs en gän' i-mel:?

naj', naj', man di ku jo blyw: sä:'nte, te dasom di ku e't blyw reqtig
ta:r, sä de:st wi em.

hwan't wa de?

mit flere löv ven på hvar sin F6

sä söt wi jo bare i sä:'n nu re'ker ma en tër's husl i-mel: dam sä:'n
än-trant. sä:'n de ku trök en' ix em/ sä söt wi em i sä:'n lan: + re'ker,
dams de wa wu:ä, de ku it blyw tër: +.

öde tëw' ä tëw' öp imuä hi-naj:n?

naj', bare lä: em sä:'nt/ ^(di) lä: dar jo sä:'n ma en bete husl i-mel:, sä:'n
li: den jens: tër'e ku now' den naj:n/ sä qor da jo trök en' i-mel: em.

po e flä:d?

ja, sä trak en' i-mel: em sä:'n/ sä ku di blyw ta:r/ sä ku wi jo ^v reql: em
i-bä:'q a'ter/ di kam al:driq i stak, dams de wa sä wu:ä/ di kam jo i
reql:er/ fu hels dem ajer, dams stök'ed wi jo.

Tjrvestakke
og reql/ci

hwö-dan so en reql uxä?

de wa en reql' di lä: fest dam fe:st rä:'n ix en, ä sä felt wi jo en öp
enen ix, ä sä blöw wi jo we ä sät uden äm', ä sä toped en öp.

hwans wa'ed sä fo nus, de blöw sta'ked?

ja de'wa da al-menj'elq el't tër'e - ja öde da graw'n tër'e, man de wa!

men de wa jo dams, da wa nâk sâ ta:r.

hwò-dant so e sta'k sâ ùxð?

de wa sâ:'n nu lân: me en sèjs-d't-tix tèt'è i e bon:, lisom e tèt'è di wa ta:r tèt, lisom dè ku go an' à sè't sta'k/ à nu: blèw jo sòt i faw:n-sta'k danj'-gân'/ sâ wa di jo it sâ stur:/ sâ west wi lî:sq, hwò mane tèt'è, da wa i hwa:'r stak/ à sâ'm'ti sku wi òsè tèt: em ìx e sta'k/ nâ de wa no te:' à le-wi:'r, sâ sku di tèt'es ìx e sta'k mang gân:.

faw:n-sta'k, hwòfòr hi:d di sâ:'nt?

di faw:nt em/ di bro't en faw:njar, à danj' faw'n, dan sku sâ enj-hòj: we:s tèt'è/ sâ: mang tèt'è sku da wer i danj' faw'n.

hwò-dant blèw di sâ sòt i sâ:'n jèn' / di war fî:kanj? [Kvadratiske]

nèj di sò't sâ:'n nu lân: sta'k, men di'wa jo it sâ bre:/ di wa e'tt na:' sâ bre:/ e ka e't husk', àm de wa fî:r èlèr fam' tèt'è, wi haj: i e bon:/ de wa sâ:'n nèj, à sâ sku di'jo lisâ-dant go òp, à sâ - no wèl e e't sèje fu e ka e't hwa: mane wi haj: i'òp-s'ter, fu da sku di leq: ni:'r, men nâ wi stè'kèd dam ajer tèt'è, di sku stâ på kant/ men faw:n-sta'k, di ska leq po flâ:d.

- man di ajè sta'k, dæ: sku di stâ:' òp?

di blèw sòt sâ:'n po kant, lisâ tet, som di ku stâ:'è/ di sku stâ ful:- stanj'diq tet / di kam' mjèst me ðan jèn: òr:mfu' s'ter ðen naj:n, à dam: lâ: wi i de sams, wi kam' ma:' em, à sâ:'n blèw di lâ:' enen ìx òsè, à sâ wa da jo trèk igjèmp e sta'k, nâ di stow' alj'ti po kant/ sâ:'n blèw al: e tèt'è gjow we, nâ di wa ta:r nâk, à sâ it di sku le-wi:'res i faw'n, men nâ di sku le-wi:'res i faw:n, sâ sku di jo sa'tes aj:lens.

Lerering

ja di blèw wal le-wi:'rèd i sness?

ja sâ le-wi:'rèd wi em i sness.

ku di sâ kyr te:' e spre:-ste?

ja-ja, di ku kyr lî: te:' e sta'k/ sâ:'n sku di jo sa'tes.

sku folk sâ si:'l lass em?

nèj', da sku jo jèn' maj te:' à lafs em, fu de di sku tèt'es/ fu hwa:' fam'- à-tyw: sness, sâ blèw da lâ en tèt'è te sî:/ sâ ku wi alj'ti sîx, hu mane wi haj lâ ìx/ de wa mjèstøn ha-laj:n hungr sness i hwa:' las/ sâ wa e'd en reatq stu:' las/ hêls hungr à fam'- à-tyw:.

hwò mang tèt'è ku i sâ graw:sâ:'n?

ja, de wed' e it/ wi blèw jo al:driq we sâ:'n hi:l daw: / de wa, lisom wi ku bejst fo-stâ:n/ de'wa sâ:'n nèj fo-skjèliq.

Blòw i we e hi:lə sāmər?

naj, wi èlj't i de hal: à e tix/ wi graw' fest, à sà èlj't wi i bā:'q-
m'tər/ sà:'nt plèj'gđ wi.

jaman i ku da itj plyw we e hi:l sāmər?

naj', naj', nā wē fak e spre:ste fulj', sà wa wi jo ne't te:' à hōlj' òp/
de wa jo be-groned, hwò manz ðe ku we:r/ sà sku di stē'kes à à:' e wēj',
enen wi ku be-qyn: i-jèn/ de wa jo sām-ti:r, wi ku fo trix slət, di
~~kat' ed~~ ed, man sà sku wi jo be-qyn: tilj'.

wa di sà li: gu: al: e tər'e?

naj', naj', da wa mej' fò:skjèl.

hwans waino bajst, anten di graw'gđ - ?

ja: de wed' e e't/ di graw'gđ di e jo namst à fo ilj' ix/ di e sà:'n
mi: mory, mi: lo:s/ de e'de da manz à:' om/ men de e òse mej' fò:skjèl
po di èlj't tər'g da/ da e nur, da e lisà ho:r à sust som kwòl, à ajer
di ka jo òsə wa la't/ de e ða mej' fò:skjèl à:'g.

Tre imosen

wa de sām:ti tre:'e i e mus:s?

ja de wa de manz gā:, sərliq, nā wi graw'.

nu stus stamər?

ja, de ka ða nam' we:r?

hå i fojn bi:'n èlj' sà:'n nēj dar-ù:d?

naj', en mase ma tre:)g.

de wa i hun:bory mus:s?

ja.

i broj't da itj si:'l ant en tər'g hjèm: sà?

naj', naj'/ wi sòl: òsə en masz a tər'g/ wi kyr om jo ùdđ da, lisom di
wa fər: te/ wi tow om jo e't hjèm', wi le-wi:'rēđ om ma ðe sam:/ en
mase dām: ky: wi jo si:'l, bōđ te tisti à te wōre-be:'r à sà:'n nu
ste:gr.

(Levering)

*Tgrv
i hus*

man nār i no le-wi:'rēđ om, sà lut i om da bare à:'e? sà sku fòlk si:'l
ām' à fo om enj?

sà mot di si:'l am' à bar om enj/ Man de pa-si:ōrēđ jo da òsə, te
wi hōlj't ma e wū:n, sà lanj di ku ta à bar om enj', hwam ða no e't
haj plas te:' à ku sà:'n wēlt om à:'g/ sà skulj' wā:n jo stā:ē, sà

lan:, te di li: last em 3: 'g.

de wa wal sjeljen, di sa: 'n li: -frem' barə bləw smit enj?

ja:, de trow'r a nāk/ di bləw jo bare li: wəlt ā: 'g, sã ku fòlk jo bar
em en' ā stəl em an', som di wilj:/ man di bləw jo som req'el da mjəst
stab:lt enj, hēls ku di jo snā: 'r enen ha.

i stab:lt em oss hjem:?

ja-ja.

bləw di sã stab:lt al: -sam'el èlə de wa barə ðen uðest? -?

nəj de a kuns di uðest/ di tōw' uðest rēkər, sã fəlt wi ðx fòr enen.

fyr: rəd i ðəq ma tər'ə i ðen stu: òw'n?

ja-ja, wi sò't tər'ə.

hwò-dant gik de te?

de gik sã: 'n te, te wi sò't sã: 'n nu fyr: -rē'kər ðx/ sã: 'n gjow: wi òse,
dan-gān' a tjən't ni: i ə sɔ: 'g.

hu manə rē'kər wa'ðə?

trix, ā sã sku di òp uðen-ām' i da-hə: ' stēlen/ sã: 'nt sòt wi em òp/
wi lā: em jo i rē'kər.

bləw da ðt lā: ' nēj i ə hwòlər?

dəm: hwòlər di sku wa o:ben/ di sku wa o:ben əwə de hi:lə/ de sku jo
ku trək i-gjəməl, fu hēla sāk wi ðd jo alj:drig tē: ' ā brenj.

wa'ðə sã barə sã: 'n tōw' ka-na: 'lər ni: fu nējən?

trix/ wi lā: em jo sã: 'n - trix smo: ' ka-na: 'ler ws ə sɪ: a hi-naj:n,
barə en tər'ə wa ā: ə/ sã lā: wi em jo dər òwən po: 'ə sã: 'n, ā sã stab:lt
wi òp uðen-ām' em ā lā po: ' òwən-əw'ər ðəq.

wa ðə sã ðt ka-na: 'ler ò'p fu òwən ðəq?

nəj', dər wa enen o:ben/ de wa kuns i ə sɪ:gr, man sã trak ðd jo enj
te ə enər ā sã ùxd dər.

hwò trak ðd ùxd?

ja nã wi no fyr:rəd hər fur uðen, sã trak ðd jo enj i ə òw'n/ sã kam ðd
jo òp i-jèn.

ku ðd sã kom òp?

ja de ku nem' kom òp/ ə da: 'r stow jo o:ben, al: de tix, de bram:.

fyring
i a
bagcovn

ja, man da wa så plas te: ' , ø ilj' ku kom òp?

de wa jo i ø o:ben skò:sten.

så kam ød da te-bå:ø i jèn?

ja-ja/ naj de gik òp i-gjèngl/ da wa jo sel-fø'eliq nåk så:n nu - hwa ska
a kalj: ød - smo:ø trek enj te ø skò:sten/ de mo da jo ha wst/ de ka a
såmen e't menø/ de ka a e't hòw:, man a wed', nár a wa enj å sæ't øm, de
wa da al:ti ma da-hæ: trix hvølor.

å så tanj i da ù:d fu udøn?

ja øn be'te stomp enj ix ød.

enøn-før ø øw:nsdar?

ja-ja/ di bløw sòt så:n øn betø støk enøn-før øw:ns-da:r/ da: be-gyn:
wi/ så ~~is~~ wi øn bete tenj enj ix øm, så:n de ku tanj , ølj' øø/ wi haj ilj'
å put enj.

ljøn' ølj' hal'm ølj' ilj', ja? man så gik ø trek enj a dam: ka-na:lør?

ja, de gik enj sæ'tør.

å så gik ød op te ø løwt?

ja òp i ø òwer å: ' øn/ å så ku ød jo sãm'ti trek uxå a ø da:r øøø, fu
da: wa jo o:ben skò:sten/ de ku jo it gi/ wi ilj' jo øøø sãm-ti: ma ljøn'.

do hár alør sit, te da war'øn rom' nèjen oner ø ow'n, da wa trek ix?

nøj, nøj'/ de wa'dar it/ de wa enøn-tenj'/ nøj', fu wi há øøø hat ow'n hæ:/
da wa kuns da-hæ: ka-na:lør, da leq'ør øwøn-po:ø/ no komer a i tån'ker
åm' - di a da lawød øwøn-po:ø, fu a ka hòw:, di bløw mu:rød hæ: te wøø/
de trøkøø te:ø ø ønør/ så wa'da så:n nu ka-na:lør, tøv eler trøj'+ øwøn
øw'ør/ de ka a hòw:, da wa te wøø/ di wa mürød i ø òwer å: ' ø ow'n.

di leq'ør itj øwønpo ø løwt så?

na-nøj/ fur øwøn-øwør så:n øn ow'n da:r a jo mu:rød øn masø.

nå i no fyrøð ma tær'ø, be-høved i så åasi sæ'tør, åm ø ow'n wa war'm?

ja-ja/ ø sustman danj sku wa brojn å: ' ø ow'n, far ø brø: de sku enj/
dan sku wa klå:r, wi kalj't øn/ di kalj't ød ø sustman/ danj sku wa å: ø
ow'n.

man hwis den no itj wa de, nár i haj fy:rød ma tær'ø, hwa så?

ja så wa øn jo it gøt/ så sku øn fy:røø å:ø/ øn'n ma hal'm ølj' ma ljøn'/
man de wa no mjøstøn wi haj: nu weis snes tær'ø/ no ka a såmen e't hòw:,
hvø manø snes tær'ø de wa, wi sòt ix å ø gån'/ man øn sku jo fytes òp

en tōw-trix gån' xi: ùd̃ a p̃ anj/ fəst te row:-brə:'e, sã te seq'te-brə:'e
 å sã te kōw:rengr.

bləw da sã fyred̃ ma tē:'e hwa:' gån'?

J ja, ja.

— hu: ha, de war it̃ skjən' å kom enj i sã:'n en war'm ow'n?

nej' d̃ / de waje't swã:' gu:'e/ en sku hã en klej fu:r p̃ mōn', fōr en
 ku e't fo loft.

nej' d̃
 de wa da nōj fã:lē nōj.

Bagniaq ja de war'ed̃ òsē da/ man sã:'n lawəd̃ wi, dən-gån' a tjen't ni: i spa:ren
 se:'e/ di baq't alj'ti sã:'n trix hōlj'/ tēl' ruq:-brə:'e, tēl' seq'te-brə:'e
 å sã en massē kōw:rengr.

ja i sã wal grōw:-brə:'e dən-gån'?

(manden: ja de wa grōw:-brə:'e)

hã do nusti hēt snak åm rù:liq?

ja-ja, ja-ja/

hwans brojt't i dām: te?

de wa wal mjest̃ hwōda wa ba:'r, sã sku di ha rù:liq, di kalj't en/ hēls
 dām: brojt't di sã:'n å smajt't sã:'n nustr, fa:r p̃ brə:' de'wa kōlj'.

rù:liq, wa de it̃ di stur?

de'wa sã:'n nu ronj.

(Vist forveksling med skoldkager.)

Ornen

man hwō-dan fak i p̃ å:sk ùd̃, nã de wa tōr-å:sk?

de raj't wi jo ùd̃. (manden: de wa jo da en hu:l).

(Petrea Olesen, f. Vestergaard, født i Ladegård, Sjerring sogn 1884)

(wi hã: da en ow'n hjom:, dən' wa sã stur, te p̃ å:sk di rajt ni:'r (i
 (et underrum), te wi ku bã:q i dən' - nix fìn: kaqer - i dən' onjer, nã: 'e
 (wi ilj't dən'.))

3 ja da wa'jo sã:'n en da:'r onjer.

(Petrea: ja, man da wa'da en hu:l i p̃ å:r)

(sønnen Niels Peter: a menjer òsē, wi hã:'r dām tōw' apa-ra:'tør, ihøj dən'
 (te:' å rãq p̃ å:sk ùd̃ å dām' hōlj' te p̃ kaqer ùd̃ maj.)

ja dām hã:' wi da ò'p po p̃ lōwt/ ja wi hã da bōde sko:d̃ p̃ rã:q i-nq da bləw
 brojt te:' å rãq p̃ ilj' ùd̃ maj.

ja fu a hã jo òsē fy:red̃, man de wa jo ma ljen'/ a we:st it̃, åm tōr-å:sk de
 wa de sams.

ja de s jo fusr, te di skaf jo rãq̃s ni:'r, fu de s jo it te:' & kom te:'
 ø ow'n hels sã, di s'sã: gløj:.

men de blyw/ ða ø masø å:sk a ø tãr'ø?

ja de gjø'ðer/ de blyw it sã let/ de bløw rajt ni:'ø.

de lå: sã bare nejen -?

ja/ wi haj: jo sã:'m øn da:'r ðler sã:'n nøj, wi ku skop øð onjer/ ja,
 sã:'n, ða fu di wa jo it te:' & kom te/ de wa jo gløj'.

(manden: de wa'ða øn hu:l i ø jow'r.)

waðde øn hu:l nøjøn oner ø ow'n?

ja, men wi haj: ðsø øn hu:l ða: ni:r, ka s høve, wi skjøpøð øð onj' ix -
 onjer ø ow'n/ de wa bare fusr & kom å:' ma ø ilj'/ de wa we ø gu:'l.

i kam øð itj onjer ø grũ:kil?

nej'.

sã bløw øn rã:q̃ð ma ø rã:q?

ja ja/ & ø brø:' de kam jo onj' po plã:ðer/ ja ni: i ø sã:', da: ka s qõt
 nåk høv:, da: broj't wi onøn plã:ðer/ da: føjð wi.

nã wi broqt ljonj', sã be-høved wi jo itj & broq plã:ðer.

men da: føjð wi/ de ka s høv:, fu s ka høv:, wi waskøð ø kagø, nã di kam
 å:' ø ow'n/ de ka s tydeliq høv/ sã sku di waskø nøjøn onjer.

hãwas war ø li:m lawøð å:'ø, i føjð ma?

de wa øn hal:m li:m, de wa sã:'n söt po:' øn stã:q / sã de'pøð wi øn i
 wanj' & sã onj' mas' øn i-jøn, & sã kyr øn jo ø å:sk sam'øl.

Dagning

de ku ða ta lãn' tix & bã:q?

nej:, de wã:r sãmen alj:driq.

hã do wat ma te:' & bãq grøw:-brø:'ø?

ja-ja/ wi døj:nt ãm aw'ten & wa ð'p & ðlt ix øð ø klø'k wa fi:r ãm ø net,
 & sã sku wi øp & bãq ãm mã:r.

kam i gja:'r i'de ðler sũ:r-døj'?

wi kam da gja:'r ix.

de wa da nøj ho:'r nøj & ðj:st/ wa'ð itj?

de wa nøj najstøn som øn sti:'n & ar:beð ix, fu de wa jo it te:' & hanj-ti:'r.

rãq, rã:q̃r
 rajt rajt
 Lãrat

hwò stur wa di kaqer?

ja di wa sàmen nar:mest som en tèt'pung ká:q/ de wa jo it sá:'n nèj be-stamt wèqt/ de'wa jo kons te wòs si:'l.

stow' di' sá sá tet sam'el, te di wa growed sam'el?

naj', de gjow: row:-brs:'e it da.

da wa ren: hi:'l ront am'?

ja, da wa sá?

smu:r i en i nèj òwen-po:'e?

ja-ja.

nár i no sòt em enj', hwans broj't i sá te de?

de broj't wí en sko:d tèt, á damj' skòd wi em enj' ma.

sòt i al:riq en lýxs i jèn' a e brs:'e.

naj'.

i ku qòt sàx?

ja ^{de wa} ~~da~~ wa no òsø sá dèj:liq ^{da} te e lýxs de ku sá:'n lì: skjèn enj' i e ow'n.

hwans smu:r i em ma?

di blèw smu:'r i romjèlk, som wi tow frae', i gaml daw:.

òsø e gròw:-brs:'e?

ja-ja/ de smu:r wi ed ix de hi:lø.

e se'tø brs:'e de blèw sá bås:qod bås:'a-m'ter?

ja-ja.

sá sku ða iløe i-jèn?

sá sku ða iløe i-jèn.

Meddeler: Jens Vestergaard,
f. 14/8 1886 i Hørdum,
har altid været hjemme,
og hustru Inger Christensen (Ubbesen),
f. i Sperring, Sjørring sogn 1883.

Optaget 24/7 1964 af Torsten Balle.
Afløst af samme.

Indhold:

	s.
Markarbejde om foråret:	
Harvning, gødning, møgvogner.....	1
Såning	3
Hø:	
Høslæt, leen	4
Høstakke	5
Hjemkørsel.....	6
Høst:	
Kornet høstes	8
Kratning	9
Korn i lade, stakke.....	10
Rugsød, pløjning	11
Høsten sluttes, opskåret, opskar	12
Kornets behandling:	
Tærskning.....	13
Rugtag	14
Rensning	14
Kastning	15
Tækning	16
Møntørv	17
Tørv	17
Gravede tørv, æltetørv.....	18
Rejsning, stakke, røgler.....	19
Levering	20
Trø i mosen.....	21
Tørv i hus	21
Fyring i bageovn	22, 24
Bagning	24, 25

Bemærkninger

Dialekten i Midtjylland synes noget uensartet. Træk fra nord og syd veksler individuelt og fakultativt.

Mod Nordjylland peger i den følgende optagelse: fx :

på hedder altid po og po, aldrig o, (17 gange po, 24 gange po), vokalerne er temmelig lukkede, således kroj: (s.5 o fl. st.) fork (s.9) der er oftest ikke stød i ikke, intet (it, et),

mod Sydjylland:

fuldt vestjysk stød (undtagen i ikke), også i i jaw'ten (s.1), al'ti og al'-tì:r, (men ikke altid i somme tider: sàm:-tì:r (s.11) og sàm'ti), i fjòw'tent (s.7), dør'ti (s.8), ænj'ten (s.10),

hòwt (hårdt), hå:đ, håd: (havde).

Speciel for Midtjylland er måske:

brì: en bra:s (i Sydjylland: brì: en wa:s, i Nordjylland: wrì: en wra:s).

Jens Vestergaard søger ofte at "forfine" sit sprog med rigsmåls-efterligninger, måske påvirket fra stationsbyen, måske til ære for mig! Hans sprog er ellers ret gammeldags. Han kender endnu forskel på sidde (sòđ') og satte (sò't), men mange benævnelser har han glemt eller må først provokeres. Derimod gør han ret godt rede for arbejdsprocesser.

Som i Nordjylland er mange ord variable, fx. sådan (så:'n, så:'nt, så:'t). Konen er fra Nordjylland, men har fået fuldt vestjysk stød undtagen i enkelte ord. Hun siger endnu haj: (havde), ikke som manden hå:đ. Hun sufflerer af og til manden og gør selv særdeles god rede for tørvegravning, hendes fars hovedindtægtskilde. Hun er den eneste af mine meddelere, der har nævnet ordet og begrebet at dese, som Feilberg har fra Ty, og det skete spontant.

Meddeler: Jens Vestergaard

f.14/8 1886 i Hørdum,
har altid været hjemme,
og hustru Inger Christensen (Ubbesen)
f.1883 i Sperring, Sjerring sogn.

Optaget 24/7 1964 af Torsten Balle.
Aflæst og oversat af samme.

Markarbejde om foråret

Harvning Hvad var det første, I skulle lave om foråret?

Ja det var jo da selvfølgelig at komme i marken og harve. Vi harvede med 3 heste.

Og harven, hvad var det for en øn?

Ja først var det en træharve med lige tænder i, som vi jævnedes furerne med. Og det skulle have en tre-fire gange over, før det kunne tåle en krumtandet harve. Jef er nu hæs i aften, det er nu den ting.

Denher træharve, det var af træ med tænder på?

Jaja, med tænder på.

Det træskelet, kaldte I det noget?

Nej, ikke jeg ved. Vi kaldte det en træharve.

Hvordan harvede I så?

Ja det fik jo et par gange langs, og når det havde så fået det, så fik det en gang skrås. Det var også med denher her, men når det havde så fået det, så kom der en krumtandet jernharve i, og der fik det så en tre-fire gange over, inden det blev sået. Så skulle vi til at køre gødning ud til byg. Dether stykke havre, som jeg snakkede om, det stykke jeg har fortalt, det var altså havre, grønjordshavre/ borerne, det kalder de jo grønjord. Så skulle vi til at køre mæg, og det kunne være bestemt i en uge, 6-7 dage. Det kørte vi på deher gamle jernringede vogne.

Gødning,
mægvognen

Skulle den se ud ligesom til høst?

Nej, det skulle den ikke. Der skulle ingen stænger være på. Det var jo bare undervognen med havrer, fire fjæl. Den skulle være stakket så.

Hvordan ordnede I så det at gøre den stakket?

Ja det er nemt. Langjernet i den, der var to huller i, og det kunne skydes den halve alen kortere.

s.2 Kaldet i den et langjern?

Langjernet ja, til at gøre vognen kort og lang med.

Og havrerne?

Ja havrerne, det var nogle af fjæl.

Og bunden? Hvad hedder bunden af en vogn?

Den kaldte vi da bundfjælene.

I kaldte den ikke sædderen?

Nej.

Hvad hedder stangen?

Den som hestene går for - det var stjarten.

Hvem fyldte så møget?

Det havde vi mestendel en daglejer til. Han brugte jo en greb, en sprede-møg-greb.

Var den ligesom en almindelig greb?

Det var alt det (knap nok). Der var jo da fire tænder i den selvfølgelig, men det var ikke just sådan en én, som vi bruger at grave i haven med. Det var en med længere grene på og så ikke så tykke, for ellers var de jo så forfærdelig tunge.

Når I så fik et læs kørt ud, hvordan fik I det så af igen?

Ja de skulle den, som kørte, jo. Det var jo bare lige - for jeg har kørt nu i mange år - fet kan jeg snakke med om, hvordan det går til - det var at lette den ene havre, og så har vi jo en krumgreb, som vi huggede i møget og så ragede det af, og når vi har så en passende dyngge, så lod vi hestene gå en 6-7 skridt tilfremme (fremad). Det blev lagt i en 4-5 dynger, ligesom det nu skulle meget eller lidt til selvfølgelig.

Hvem skulle så sprede det?

Det havde vi også en daglejer til.

Det gjorde pigen ikke?

Nej, da havde vi ingen pige dengang i mine unge dage.

Ja for det var vist ellers pigerne deres bestilling?

Jaja, te Ingers søster hun kom jo godt nok til det. Hun har spredt meget møg her.

s.3 Når I så havde spredt møget, hvad så?

Så skulle det pløjes ned. Det pløjede vi så ned, og det skulle jo gå rask, for ellers, når det var nu sol, så splittede solen jo møget ad (ædelagde det).

Skulle det så pløjes langt ned?

Nej ikke andet (kun) en 4-5 tommer, ikke svar langt ned.

Hvad gør i så ved ploven, for /at/ den skal ikke gå for langt ned?

Ja det kunne jo forandres ved foroven at lette den et par huller op.

Har du aldrig set en gammel plov med hjul på?

En af dem ældgamle? Nej, den har jeg aldrig set.

De har ikke været i brug herhenne?

Nej, ikke her, /mens/ jeg kan huske. Det kan jeg ikke huske, og nu kan jeg jo da huske mine 70 år.

Såning

Så bliver vi færdig med at køre møg ud. Hvad skal vi så til?

Ja så skulle det jo harves, når det blev pløjet, og så skulle det tromles til. Og så skulle der såes byg. Det såede vi med hånden dengang.

Hvad havde I kornet i?

Ja i en sædeløb, en stor løb, og der var så en rem om -, og den var her, og så gik de i den her stilling/ Far han såede alt vort korn i mange år.

Begyndte I så ved siden af marken eller i begyndte i midten?

Nej, nej, ved siden af marken, og så et spand heste til at harve lige bagefter.

Hvor meget skulle der sås i?

Der skulle sås 180 pund byg dengang.

I hvor meget?

I en tønde sæde (10000 kvadratalen). Ja det er ikke /tønder/ land, det er en tønde sæde. Der skulle sås en 180 pund byg, cirka ja.

Kunne han så også gå frem og så så tilbage?

Ja så vendte han selvfølgelig, og så begyndte han jo fra den anden ende af.

s.4

Han behøvede ikke at tænke på vinden?

Nej, nej, ja selvfølgelig skulle han jo tænke noget ved vinden. Så skulle han jo gå nærmere til den side, hvor vinden den var.

Så er vi færdige med at så. Hvad skal vi så til? Er der så ikke mere arbejde, før I skal til høet?

Høslæt, leen.

Hø det var der jo så ussel lidt af dengang i mine unge dage. Men så skulle vi til høet. Og det skulle jo slås med høle.

Og hvad kaldes skæftet på en høle?

Draget.

Og der sidder to pinde på at holde ved?

Jaja, to knage.

Hvad kaldes det tykke af bladet?

Odden.

Nej det er det tynde. Det er spidsen, ikke også?

Jo det er rigtigt.

Og det tykke? Kaldes det låret?

Ja. Det passer ja.

Og det skarpe?

Æggen, ja.

Hvordan fik i den skarp?

En mand og så den, der rykkede fra, han drog for den. Vi har netop en sådan ude i gården. Vi kan se den. En hverresten.

Har du ikke set andre måder at gøre en høle skarp på?

Jo, de harede dem. (hare= skarpe og hårde ved hamring).

Hvordan gik det til?

De havde en --. Det sad de ned til, og så havde de en hammer, og så lagde de æggen af høleen - den var så på dether stykke jern, og så sad de der og bankede det ligeså tyndt. De sagde, at det kunne holde længere - og holdt det skarp længere, men det har jeg aldrig prøvet.

Hvordan skulle en høle så være stillet. Var det så nemt at få den skæftet (indrettet) sådan, at den kunne -?

Jo, det var nemt.

Gjorde smeden det?

s.5

Det gjorde smeden ja.

Kunne I ikke selv gøre en bitte krømme (lidt)?

Nej, det kunne vi ikke.

I kunne se, om den var rigtig?

Ja det så vi sådan - når høleen den - vi kunne rigtig bruge den - så holdt vi den sådan hertil - midt på brystet, og ville vi så have den - ud for uden i skåret, så skulle vi have den lidt ned med odden af høleen, for ellers blev den for sej at bruge - at svinge om. Den skulle være en bitte smule under - under der - ja nedden hugget.

Så prøvede I både med skaftet og med odden?

Jaja, og odden ja.

Hvem slog høet?

Det gjorde - ja skal jeg tage mig selv med? Men dether her, det er nu før min tid - det gjorde vor karl, og så en daglejer måske, for som jeg siger, der var næsten intet hø dengang på den måde. Men der var jo enghø. Vi havde enghø, og det var noget grimme noget at slå.

Hvorfor var det værre? Var det stift?

Nej det er siv, men det er sådan noget fint græs. Det var sejt at slå.

Hvem rev det sammen?

Det gjorde en knægt, tjenestedrengen eller sådan én.

Hvad gjorde han det med?

Med enrive. Den hed ikke andet end en rive. Ja vi har jo en kroje, men det er jo, når vi høster korn. Og så gik hun bagefter og bandt op. Det var én, der var lig ad en rive, men der var ikke uden fire tænder i den.

Hvor mange tænder var der i en rive?

Der er en snes stykker. Det var også af træ.

Lavede i dem selv?

Nej nej. Ja det kunne da lade sig gøre at lave nogle tænder, men dem havde vi af i dyngetal, en gammel tømrer lavede for os.

Høstakke

Så skulle det stakkes?

Ja det skulle vendes først, inden det skulle stakkes, og det gik jo sådan til med - nogle brugte en krojen til det, og nogle brugte riven til det, og det var lige heldigt (lige godt). Det skulle vendes omkring, og så skulle det vejres, og så skulle det sættes i stak.

s.6

Hvordan så de stakke ud?

De var runde, ,en der var også dem, som havde dem lange, ja lange stakke. Men vi brugte nu altid runde stakke, og det gjorde dem fleste heromkring da. Det ved jeg bestemt.

Kom der ikke noget under dem?

Jo. Så tog de en smule af selve høet og strøede sådan et lag underneden og så stakkede op der på det.

Hvad kaldes sådan et lag nedenunder? Kaldte I det ikke stejlen?

Jojo, det kan jo kaldes stejl, ja, men det var jo kun lige -.

Det kaldte I det måske ikke?

Jamen det var også stejlen, ja, men det var kun et ganske tyndt lag.

Når I så havde sat stakken, så kom der noget over den?

Så blev der bundet om den med en vase. Det var nogle, de snurrede om en finger - rykkede det ud og så blev ved, og så blev den lagt over stakken og så blev bundet i den anden side igen.

Der blev så rykket ud fra begge sider af?

Jaja, men mest ved den ene side, og så en bitte smule ved den anden, /som/ di kunne knytte det i. Så skulle det jo stå en tid - det kom jo selvfølgelig meget an på vejrliget, men en halv snes dage skulle det stå i tilfælde af tørt vejrlig. Men det kunne jo være, det kom til at stå i 14-16 dage. Vi kan tage i år - når det bliver regnvejrlig, så skulle det dog stå længe.

Det blev vel også somme tider øde?

Det var sjældent, det blev øde dengang. Jeg kan aldrig mindes, at vi havde noget, der blev øde dengang. Det kan jeg ikke.

Hø køres hjem

Og så skulle det til at hjem. Brugte I så en lang vogn?

Så brugte vi langvogn. To ja. Og der var så stænger på. Du har nok set en stængevogn, kunne jeg da tænke mig til. Det var jo altså - vor vogn var gjort lang. Og der var så fire lange - en ramme, og der var så fire - en pig i hvert hjørne, som de lagde den første dyng på, /for at/ det kunne holde på.

Hvor kom høet så hen, når det var kørt hjem?

Ja det kom mestendel (oftest) op på staldloftet - det meste - og var der så for meget, så kom vi det i et gulv i laden.

s, 7. Der blev ikke lagt lad?

Nej. Ja det kunne passere, om der var noget vognport nedenunder. Så kunne det jo være, der var lagt nogle sluder (rundholter) op, te (som) det kunne ligge ovenpå også. Men ellers - vores det kom altid op på staldloftet dengang.

Høst

Så skal vi til at høste?

Så skal vi til at høste ja.

Hvad tid var det?

Ja det kan vi ligeså vel sige - det var i den første halvdel af august måned. Det kunne jo være noget forskelligt med vejrliget, men jeg fylder år den 14. august, og da ved jeg bestemt, da var der altid fald høst den 14. august. Det ved jeg helt bestemt.

Hvad høstede I først?

Der var jorug også dengang. Det var mest rug. Vi glemte nu en ting. Det var rug. Det blev sået om efteråret.

Det kommer vi til siden så.

Det var det første, som blev høstet.

Og så bagefter?

Ja det var jo mestendel (oftest) byggen, men det kunne godt fejle en bitte smule. Det var seksradet byg.

Hvorfor bruger de ikke det mere?

Det er så forfærdelig til at gå i leje, og det er jo ikke så gævt (rart) at have med at gøre, dether lejekorn, når den (man) kan blive fri for det da.

Havde I ikke hvede dengang?

Nej, vi har aldrig haft hvede. Ikke da nu før dem sidste år, vi har haft en bitte smule somme tider.

Hvordan så I så, om kornet var ved at blive modent?

Ja det kan den (man) jo nemt se. Når aksene de bliver gule, og kernerne de er hårde, så er de modne.

Hvad kalder I det , sådan når det er rigtig tørt og modent og hårdt?

Nu er det skrån (knastørt, om kærnerne). Ja der kom det

Så skulle I ud med høleen igen . Så skulle der noget sættes på?

Så skal spjarrerne jo på.

Så de ud dengang, ligesom de gør nu?

s.8

Ja, det er damme slags.

Hvor mange var I så til at høste?

Vi var to jern - vi gik med to jern. Sådan sagde de dengang. Det var altså to, der høstede, og to, der bandt op, og én gik så ibagefter og slæbte sammen. Det skulle være nu "satte i rade". Dem der bandt negene, de brugte jo krojen.

Hvad bandt de så negene med?

Med den (man) tog en håndfuld af kornet og bandt med - der blev slidt (rykket) i det, /for at/ det kunne blive langt nok, og så kylede de krojen over nakken, den her kone, Når hun så får den over nakken - og så på knæet med neget, og så under, og så på den igen, og det gik rask. Så skulle de sættes sammen - ja satte i rade. De skulle jo passe på, at de faldede (passede) efter hinandet. Negbåndet det skulle være inderst sådan. Så faldede det altid efter hinandet.

Hvor mange satte I så i hver kærve?

I rug, der satte vi seks, men i byg og havre, der satte vi bare fire. Det var, for /at/ de kunne bedre blive skrån. Dem to midterste neg, de skulle have meget mere vejring så. Vi satte aldrig andet end (mere end) fire. Når vi fik sat i rade, så skulle der krattes.

Kratning

Hvad brugte I til det?

Det var nu - nu havde jeg nær sagt Dorte.

(Han kvier sig ved at sige navnet, fordi min kone, der er fra en nabogård, hedder sådan).

Ja det skal du også sige da.

Ja den kaldte de nu Dorte da - kratten. Det var en skabning med - ja den var på langde med de her bord, ja måske fuldt så lang (lidt længere), selve pinden, tre alen, og der var så nogle jern- - ja stykker jern i sådan. Den lignede jo da en rive, andet end det var meget, meget, meget større, og det havde vi en stjært på den, og så var der én, mennesket han skulle have om ryggen (et reb), og så slæbte han af med den - langs.

Så skulle han passe på, det gik ikke for rask?

Ja det skulle de nu nok selv passe på og ikke rende løbsk med den. Det tror jeg nu ikke, jeg har set nogentider. Jamen der var da ingen heste for, Det var da manden selv, der trak den. Det var mesten en dreng eller sådan - en knægt, der gik og slæbte på den. (knægt = i regelen en halvvoxen dreng.)

Ræv han det sammen, inden I kørte kornet hjem?

Ja, ja, ja.

Så blev der sådan nogle lange - hvad kaldes sådan nogle lange samlinger? Kaldet I dem kra'tninger?

s.9

Ja, en kratning, ja. Det var kratninger. De blev så liggende ja. Så skulle vi til at køre korn hjem.

Korn køres
hjem

Hvor mange vogne kørte I med?

Vi kørte med to.

Nu skal vi først have hestene spændt for. Sagde I spænde for? I sagde ikke lade for?

Nej, nej, det var spæne for. Vi skal have det spændt for. Og to heste. Hvem kørte så?

JJad det skulle karlen mestendel, men det var sjældent, vi havde en helt voksen karl. Så havde vi mestendel en daglejer. Han kørte vognen.

Når I så kommer ud på marken?

Så stod der jo en mand med en fork. Men det vil sige, vi kørte jo med to vogne. Det var med skiftevogn.

Hvem forkede så?

Det var mesten en daglejer.

Skulle der ikke en pige med til noget af det?

Ikke til det. De tykkes jeg ikke. Vi havde nu ingen pige. Jeg har snart (næsten) aldrig set, at en oige --. Det har kunnet truffet, en pige den har lagt på. Det kunne passere, når der var mangel på folk.

Men inden det skulle køres hjem, skulle det så ikke bindes igen?

Jo, så skulle der lægges to og to neg sammen. Det blev til et toneg. De blev bundet med et stykke simebånd.

Hvis de nu ikke havde simebånd nok, hvad så?

Så lavede de bånd af noget tag - af noget rugtag.

Og så skulle det på vognen. Hvordan skulle negene vende? Hvor blev de første neg lagt?

De blev lagt i bunden af vognen, og så begyndte de jo ude ved forenden på den ene af dem pigge, som der var der, og så lagde et ved hver side og sået i midten igen.

Kaldte I dem pigge, eller kaldte I dem knage?

Det var knage, ja. Det var knage.

Hvor meget kunne der så være på et læs?

s.10

Der kunne være en - der skulle jo 60 - nej 90 toneg til et læs, og der kunne ikke være 90 toneg på det. Nu er det jo ligesom enten kornet det var bitte eller stort. Det kunne der også være meget forskel på. Men jeg mener, der var en - nok en 70 toneg eller sådan en ting. Det regner jeg med.

90 toneg, det kaldte i et læs - et tallæs?

Et tallæs, jaja, det var et tallæs.

Men I havde vel også et andet navn til sådan et læs korn?

En føring - en føring korn, ja.

Og en føring den kunne være større end et læs og mindre end et læs?

Jaja, det kunne være ligesom det passede. Og når de kom så hjem - så kørte de jo hjem med det, og ham der forkede, han blev i marken, og så stod der jo to til at gulve derinde i guldane og en til at forke af. Og ham der kørte, han spændte så - tog hammelen af stjerten og ud af gården, og der stod jo så en tom vogn. Den kørte han så med og lassede den anden, det stod (mens) de forkede af i laden.

Var der noget, den (man) skulle passe på så?

Det lærte den (man) jo med det samme. Enten fik den (man) at vide, /at/ det skulle ikke være for dybt, og furen skulle være lige, og der var mange ting.

Hvis de nu ikke blev lige - hvis der nu blev sådan et sted, hvor det smuttede udenom, hvad kaldtes det så?

Det kaldte jeg et hareleje.

s.12

Og så såede I rug? Hvad tid var det ?

Ja det var der i september måned.

Så kom det op, inden I skulle til at tærskes?

Jaja gjorde det så. Tærskningen, det var nu sjældent, det begyndte rigtigt før efter jul, sådan rigtigt. Men de holdt dem da ved lige med lidt klettærskning sådan.

Høsten
sluttes

Når I havde kørt kornet hjem, så havde i også gerne noget bojle, havde I ikke?

Jo opskar.

Opskåret

Ja I havde del først noget, når de var færdig med at høste? Hvad kaldte I det, når I var færdig med at høste? Siger I ikke opskåret?

Opskåret, ja. Nu har vi opskåret, ja. Og så fik vi jo da selvfølgelig også en bedre mellemmad (aftensmad) den aften og noget æbleskiver og noget. Det var æbleskiver, vi fik! Det var æbleskiver! Det passer godt nok.

Du har aldrig hørt noget om, at de ville slå kålen, når de kom hjem?

Jo, jo, hvis det ikke var færdigt. Så stod de med høleen og ville gå om i haven og slå kornet (fejl for kålen).

Hvis nu nogle af de andre ikke var færdige?

Ja så gik de hen på skellet og klingrede med strygejern (??) på høleen.

Høstgilde,
opskar.

Så bagefter, når I var helt færdige med høst, så holdt i et bojle?

Ja, så var der opskar, ja.

Hvem var med til det?

Ja det var alle høstfolkene, og somme tider et par nabosteder, ligesom det nu kunne træffe.

Hvad fik I så?

Da fik vi steg og -.

Dansede I?

Nej, der var aldrig dans. Nej ikke til vores (hos os).

I fik noget godt øl?

Ja, vi fik noget godt øl, ja.

Hvad hed det?

Ja det var gammeløl. Der var jo også - jeg er ked af at sige det, men der vankede jo også nogle snaps - eller dramme - ikke til upligt. Der blev altså stemning og heller ikke mere.

s.13

Fik de også gammeløl andre tider end om høst?

Nej, det var mest om høst. Det var nu ikke svar godt. Det led jeg ikke. Det led jeg nu ikke. (Det kunne jeg ikke lide).

Tarskning Så skal vi til at tarske . Det var ikke skønt (rart, morsomt).

Hvor skulle I stå med det?

Det skulle stå på loen. Loen det forestillede et af gulvene, der var lagt ler i. For det måtte ikke være cement - ja (da) var der heller ikke cement dengang - for ellers blev det for hårdt. Det skulle være noget, der kunne give lidt efter for skrældet.

Hvad var der så i de andre gulve?

Der var kornet jo i.

Jamen i bunden?

Der var det ganske bare jord, der var trådt hårdt sammen eller sådan.

Var der noget ved siderne af loen?

Ja, det var lobæk - var det ikke sådan - (konen: lobek) - lobek ja. Det fjæl, der var slået op ved begge sider, for /at/ kornet det skukke ikke flyve væk, når de tarskede.

Så skulle du til at tarske. Hvad er det, du tager ved først?

Det var da - - ja hvad dár det nu - - slagelen?

Slagelen, det er den, der slår.

Ja hvad var det nu, den hed?

Det var handelen, var det ikke?

Jo, det var vel handelen. Det var handelen, ja. Jamen så selve - ja det var jo en slude (knippel), der var bundet noget lader om, og så i - - de var jo hæftet sammen dér.

Der var en - -?

En pig op jo. Jo.

Så skulle du have lagt negene ud?

Ja de skulle jo lægges med toppen indefter - imod hinandet. De lagde - var det en 4 neg med toppen indefter og - -.

Så skulle du til at slå?

s.14

Ja så skulle der slås ja. Og det foregår med denher plejl. Og når det var så færdigt på den ene side, så vendte de det jo. De vendte det med plejlen. Lige det ene ben ander det, og så sådan kylede det op/ Det havde de en mede (metode, teknik) på, der var ikke magentil.

Slog I ikke somme tider fejl med plejlen? Hvad vej skulle den gå?

Ja det kan jeg ikke sige, men det kan jeg vise dig.

Hvis den nu gik den fejle vej?

Så kunne det jo ramme ørerne. Sådan kunne det da nu gå, men det har jeg aldrig set da. Jeg har nu heller - Jeg har ikke tarsket et læs korn alle mine dage.

Kaldte I ikke det øreslag?

Jo, øreslag, jojo. Jeg siger også, vi kan få nogle på ørerne ved det. Og når det var så - vi var færdige med at tarske, så skulle halmen rives - samles sammen, og det skulle bindes i brodder (knipper). Det bandt de også med noget sime.

Det bandt I ikke med en vase?

Somme tider, når der var for lidt sime. Ellers bandt de med et simebånd.

Rugtag Rugtaget, det skulle der somme tider laves noget af?

Det skulle der jo laves tag af til at takke husene med. Det gik jo så-
dan til, at de stod med neget på knæet og så stod med fingrene og rub-
bede (rev) al småhalmen af ligesom en kratte, og så skulle det jo bindes
om igen med et bitte fint bånd der om det, og så blev der tre neg bundet
i et simebånd igen, eller hvad nu de kunne få. Var der ikke sime, så la-
vede de selv en af tag og bandt om det.

Rensning Og så kornet?

Så skulle det jo renses. Det blev samlet sammen i en dyngge op imod lobek-
ken. Det lå jo så der en 3-4 dage, eller så længe der blev en ordentlig
dyngge at rense, og så blev det jo rensed. Da havde vi da maskiner dengang,
men jeg ved, i virkelig gamle dage, da rensede de på et sold. De stod
og skummede på et sold, men det kan jeg aldrig huske, jeg har set.

Et sold har du da set. Hvordan så det ud?

Ja det var jo rundt, og så - det var vel sagtens af noget tyndt læder eller
sådan noget, og så var der jo nogle bitte små huller i (Konen: svineskind)
Ja det var nok et svineskind. Det tror jeg nok, det var. Og så rystede de
jo med det (soldet).

Hvad kom så nederud?

s.15 Der kom kornet jo ud, og så det sod (aks, halmstumper, avner o.l.), der
blev ovenpå, det blev så kylet hen i en dyngge - aks og sådan noget halm-
stumper og hvad nu, der kunne gå fra. Og det kan jeg snakke lidt om. Det
har jeg aldrig set, der er blevet prøbet nogetider, men jeg ved nok, hvor-
dan det gik til.

Men så i en rensemaskine - hvordan gik det så til?

Ja det kan jeg snart (næsten) ikke sige, hvordan det gik til, for det var
jo en maskine med en vinge i, og der var nogle solde på den også og en un-
derneden til (for at) der skulle frøene komme ud af det. Så kom kornet
jo ud af den ene ende, og soddet og det avner og det værk (skidt), det
kom jo forud. Der var jo vinge i den, der kunne blæse det ud.

Når det så var rensed, hvor skulle det så hen?

Så skulle det op på loftet - i nogle sække og så op på loftet.

Kastning Blev det aldrig kastet?

Jo, det kunne træffe, men det var nu meget sjældent.

Det var, når det skulle bruges til -.

Ja, til sæd.

Hvordan gik det til?

Ja det gik sådan til, at de havde jo en dyngge, og så havde de en kasteskovel,
en bitte en - ja hvad skal jeg sige . den lignede ikke just en askeskovel,
men sådan en skabning, en bitte en, og så sad han på en malkeskammel og så
tog en dyngge - af en dyngge og så kylede sådan ud, og så det bedste, det
kom yderst. Det var det bedste. Det tungeste kom jo ud, og så småkorne-
ne og sådan noget det blev så brugt til at - det var det afterste, og det
(det andet) var det fremmeste - fremmest og afterst.

Så kom det også til at ligge i en dyngge?

Ja den ved jeg ikke, om jeg har hørt noget navn til.

(Pavse)

Hvad tid kunne I blive færdig med at tærskede?

Jah, det er vel, ligesom de stræbte til selvfølgelig, men det skulle da være færdig henad i - - at musene skulle ikke splitte det ad.

Det blev ikke tærsket ~~altsammen~~?

Nej, høvederne fik jo noget af det. Det simpleste af kornet sådan, noget sidstekarv og sådan noget bitte småt korn. Det fik høvederne at æde, ligesom det var.

Takning

Og så taget (rugtagnegene), det skulle bruges til at - - ?

At takke med.

Har du været med til at takke?

Nej ikke at takke, men jeg har været med til at sy for takke - på inder-siden. Det har jeg været meget med til.

Hvor begyndte takkeren?

Ja det var da fra neden af. Da stod han jo - der var jo sat noget lad op, sådan /at/ han kunne nå, så lange - - men så kom der et læssetræ - det blev hængt op ovenpå - udenpå, og der var jo så - dether læssetræ det var jo så bundet op med noget reb. Så sad han der og brugte nålen, og vi-andre sølle arme mennesker, der skulle sidde derindenfor, vi skulle jo så stikke nålen ud igen til ham, men det skulle være på et vist sted.

Hvor mange gange skulle I stikke for hvert sting?

Kun en gang. Han stak den ind, og så skulle vi jo stikke ud på den modsatte retning igen.

Og simen det skulle over en lagte?

Jaja, det skulle jo over en lagte, ja.

Havde han et redskab til at glatte det med? Hvad kaldes det?

Klaptræ^(?). Det var en - én på størrelse med den avis der, og dér var nogle små huller, ikke igennem. en stump ind sådan. Det var jo da udenpå, det skulle glattes. Så skulle det jo være jævnt.

Så blev han ved opad?

Opefter ja.

Gjorde han noget særligt inde i krogene? Skulle der lægges mere eller mindre?

Det er jeg ked af at svare på (Konen: De revlede det, før de takkede). Røvling?

Ja det gjorde de nogle steder. De revlede, før de takkede.

(Konen: Jeg har også syet for takker.) Ja det har vi nu aldrig gjort da.

Og hvad var det så, Inger?

(Konen: Det røvling det var ene sådan noget - det var rigtig lige tag. (Det revlede de med først. Det blev stukket op sådan, sådan et bitte lag (under lagterne, før de lagde halm op. Jeg har også syet for takker.)

s.17

Men det var ikke alle steder, de gjorde det nemlig.

(Nej, det var ikke. Jeg ved, der var mange steder, de gjorde det. Det (har jeg selv set.)

De steder, det var værst, det var vel i gavlene? Hvad kalder I dem trekantet der oppe foroven?

Nå skrå ned. (Konen: Skråender). Ja skråender ja. Andet navn havde vi ikke til dem her.

Han blev ikke vedhelt op til det øverste?

Møntørv

Sådan omtrent. Jo omentrent. Så skulle der jo lægges fladtørv på igen ibagefter.

Hvad kaldte I dem?

Det var fladtørv - møntørv. Det var møntørv, ja. Det var nogle, der var gravet ude i engene - i engen, og de var på længde med dether bord, fuldt så lange måske, et par alen, og denher bredde.

Hvordan gravede de dem?

Ja det var med en spade (Konen: Fladtørvspade), med en spade, ja en fladtørvspade ja. Og så blev de jo lagt over, og så kom der igen en pind i dem - det var en træpind - i hver af dem (Konen: Kanter). De lå jo sådan ovenpå hinanden (Konen: På kanterne) ja på kant ja.

Hvem lagde møntørvene på? Gjorde takkeren det?

Det gjorde takkeren ja, men det blev ikke gjort før en tid efter.

Ved du noget om, hvad tid de skulle mønne?

Nej, det ved jeg ikke. Det var ikke sådan noget sådan - var det angående, om der var noget orm og noget skidt i det?

Ja, du har hørt noget om det?

Ja jeg har hørt - - jo men det kan godt passere (hænde). Det kan jeg ikke huske, men det var da, før vinteren kom. Det ved jeg helt bestemt. Der måtte ingen orm være i møntørvene helst. ((tagorm=stankelbenslarver)).

Tørvegravning (Meddeler: Konen, Inger Christensen (Ubbesen), hvis fader havde tørvegravning i Hundborg mose som hovedindtægtskilde).

Men nu vil vi gerne høre om de andre tørv, Inger. Vil du ikke fortælle noget om det?

Skal vi ikke have vor kaffe først?

Jo det kan vi også.

(Kaffepavse.)

s.18

Gravede tørv

Hvad tid begyndte de at grave tørv?

Ja det er noget forskelligt. Så tidligt, som det kunne lade sig gøre. Når det fros ikke længere, så skulle vi jo begynde, men det skulle jo da være sådan, at vi var klar over, at der var ingen frost i luften, for så var de jo væk. Så gik de i smadder.

Hvem skulle så grave?

Ja det gjorde Far altid derhjemme, og så var vi et par stykker, der skulle køre dem ud.

Hvor stod han så?

Han stod nede i hullet. Der blev jo gravet en masse sødtørv af (Fb.:sadde), og så blev der jo banket ned, vi kaldte det. Så rendte de jo ned med rendejernnet (stak ned med jernet), og så stod han dernede og gravede tørv.

Nå rendejernnet, brugte I det ovenfra?

Jaja, det blev trådt ned. Det skar jo tørvene ned, sådan /at/ de kunne rende ned (skære ned) i sådan en bank. Så huggede han jo med denher bitte spade og stak dem af og så smed dem op på brinken til vi-andre.

Så er det gravede tørv?

Det er gravede tørv.

Æltetørv

Æltede I ikke tørv?

Jo, jo.

Hvor blev det så taget?

Også nede af hullerne. Gravet af, og så begyndte de at ælte.

Hvor blev det lagt?

Ude på spredstedet. Vi æltede det i hullerne, og så kørte de det jo op. Det første jeg var med til det, det var, da de æltede med ben.

Hvad kørte de det på?

På en møgbør.

Kalder I den en sluffe?

Det er noget forskelligt. Ligesom vi sagde møgbør, så sagde vi sluffe. Så gik det i en ramme. Det er jo den her tørv (fejl for form), vi kaldte den. Nogle kunne tage 40 tørv, og nogle kunne tage mere. Det kunne jo lige passe med en børfuld.

Blev den ramme så taget af med det samme?

De skulle jo jævnes. De havde jo en skovl at jævne det med og klemme det til.

s.19

En rigtig skovl?

Nej, det var da sådan en træskovl, der passede sådan lige efter hullerne (iformen). Så ragede vi det jo ud først og så klemte vi det til. Og så byttede vi formene om og skød den ind imod, og så var vi færdige til den næste (børfuld) igen. Sådan gik det til.

Rejsning af tørv

Når de så blev tørre?

Så skulle de rejses .

Både dem gravede og de andre?

Jaja. De blev rejst begge dele.

Hvordan blev de så rejst?

Ja det var jo bare lige toppe dem imellem hinanden sådan hveranden.

Nå sat op imod hinanden?

Ja, de skulle sådan stå skråt. Vi tog ved hver tørv og sådan rejste dem op og satte dem imod hinanden.

Skulle de så vendes en gang imellem?

Nej, nej, men de kunne jo blive sådan, at dersom de ikke blev rigtig tørre, så desede vi dem.

Hvordan var det?

Så satte vi jo bare i sådan nogle rækker med en tørvs hul imellem dem sådan omtrent, sådan det kunne trække ind i dem. Så satte vi dem i sådan lange rækker, dem der var våde, der kunne ikke blive tørre.

Også to og to op imod hinanden?

Nej, bare lagde dem sådan. Lå der jo sådan med et bitte hul imellem, sådan lige den ene tørv kunne nå den anden. Så går der jo trak ind imellem dem.

På fladen?

Tørvestakke, røgler.

Ja, det trak ind imellem dem sådan. Så kunne de blive tørre. Så kunne vi jo røgle dem ibagefter. De kom aldrig i stak, dem der var så våde. De kom jo i røgler. For elks dem andre, dem stakkede vi jo.

Hvordan så en røgle ud?

Det var en rund. De lagde først den første rand i den, og så fyldte vi den op i den, og så blev vi jo ved at sætte udenom og så toppede den op.

Hvad var det så for nogle, der blev stakket?

s.20 Ja det var de almindelige æltede tørv - ja også da gravede tørv, men det var jo dem, der var nok så tørre.

Hvordan så stakkene så ud?

Det var sådan nogle lange med en 6-8-10 tørv i bunden, ligesom tørvene de var tørre til, ligesom det kunne gå an at sætte stakke. Og nogle blev sat i favnestakke dengang. Så var de jo ikke så store. Så vidste vi lige, hvor mange tørv, der var i hver stak. Og somme tider skulle vi også tælle dem i stakkene. Når det var nu til at levere, så skulle de tælles i stakkene mange gange.

Favnestakke, hvorfor hed de sådan?

De favnede dem. De brugte et favnejern, og den favn, den skulle indeholde visse tørv. Så mange tørv skulle der være i den favn.

Hvordan blev de så sat i sådan en? De var firkantede?

Nej de satte sådan nogle lange stakke, men de var jo ikke så brede ("Firkantet" opfattes på dialekten som "kvadratisk"). De var ikke nær så brede. Jeg kan ikke huske, om det var fire eller fem tørv, vi havde i bunden. Det var sådan noget, og så skulle de jo ligesådan gå op, og så - nu vil jeg ikke sige, for jeg kan ikke huske, hvor mange vi havde i opefter, for da skulle de ligge ned, men når vi staktede dem andre tørv, de skulle stå på kant. Men favnestakke skulle ligge på flade.

Men de andre stakke, der skulle de stå op?

De blev sat sådan på kant, lige så tæt, som de kunne stå. De skulle stå fuldstændig tæt. Vi kom mest med den ene armfuld efter den anden, og dem lagde vi i det samme, vi kom med dem, og sådan blev de lagt indeni også, og så var der jo træk igennem stakkene, når de stod altid på kant. Sådan blev alle tørvene gjort ved, når de var tørre nok, og så ikke de skulle leveres i favne, men når de skulle leveres i favne, så skulle de jo sættes anderledes.

Levering

Ja de blev vel leveret i snese?

Ja så leverede vi dem i snese.

Kunne de så køre til spredstedet?

Jaja, de kunne køre lige til stakkene. Sådan skulle de jo sættes.

Skulle folk så selv læsse dem?

Nej, der skulle jo en med til at læsse dem, fordi de skulle tælles. For hver 25 snese så blev der lagt en tørv til side. Så kunne vi altid se, hvor mange vi havde lagt i. Det var mesten halvandet hundrede snese i hvert læs. Så var det et rigtig stort læs. Ellers 125.

Hvor mange tørv kunne I så grave sådan?

Jah, det ved jeg ikke. Vi blev jo aldrig ved sådan hele dage. Det var, ligesom vi kunne bedst få stunder. Det var sådan noget forskelligt.

s.21

Blev I ved hele sommeren?

Nej, vi æltede i det halve af tiden. Vi gravede først, og så æltede vi ibagefter. Sådan plejede vi.

Jamen I kunne da ikke blive ved hele sommeren?

Nej, nej, når vi fik spredstedet fuldt, så var vi jo nødt til at holde op. Det var jo begrundet /på/, hvor mange der kunne være. Så skulle de

stakkes og af vejen, inden vi kunne begynde igen. Det var jo somme tider, vi kunne få tre slet, de kaldte det, men så skulle vi jo begynde tidligt.

Var de så lige gode, alle tørvene?

Nej, nej, der var meget forskel.

Hvad var nu bedst, enten de gravede - ?

Jah, det ved jeg ikke. De gravede de er jo nemmest at få ild i. De er sådan mere morrede, mere løse. Det er da mange af dem. Men der er også meget forskel på de altede tørv da. Der er nogle, der er lige så hårde og sorte som kul, og andre de kan jo også være lette. Det er der meget forskel af.

Træ i mosen

Var der somme tider træ i mosen?

Ja det var der mange gange, særlig når vi gravede.

Nogle store stammer?

Ja, det kan der nemt være.

Har I fundet ben eller sådan noget derude?

Nej, en masse træ.

Det var i Hundborg mose?

Ja.

Tørv i hus

I brugte da ikke selv andet end tørv hjemme så?

Nej, nej. Vi solgte også en masse af tørv. Vi kørte dem jo ud da, lige som de var færdige til. Vi tog dem jo ikke hjem; vi leverede dem med det samme. En masse dem kørte vi jo selv, både til Thisted og til Vorupør og sådan nogle steder.

Men når I nu leverede dem, så littede I dem da bare af? Så skulle folk selv om at få dem ind?

Så måtte de selv om at bare dem ind. Men det passerede jo da også, at vi holdt med vognen, så lange de kunne tage og bære dem ind, hvem der nu ikke havde plads til at kunne sådan vælte dem af. Så skulle vognen jo stå, så længe til de lige lassedede dem af.

s.22

Det var vel sjældent, de sådan ligefrem bare blev smidt ind?

Jah, det tror jeg nok. De blev jo bare lige væltet af, så kunne folk jo bære dem ind og stille dem an, som de ville. Men de blev jo som regel da mest stablet inde, ellers kunne de jo snart (næsten) ingen have.

I stablede dem også hjemme?

Jaja.

Blev de så stablet allesammen eller det var bare den yderste - ?

Nej det er kun de yderste. De to yderste rækker. Så fyldte vi i for inden.

Fyring i bageovn

Fyrede I også med tørv i den store ovn?

Jaja, vi satte tørv.

Hvordan gik det til?

Det gik sådan til, at vi satte sådan nogle fyrerækker i. Sådan gjorde vi også, dengang jeg tjente nede i søen.

Hvor mange rækker var der?

Tre, og så skulle de op udenom i denher stilling. Sådan satte vi dem op. Vi lagde dem jo i rækker.

Blev der ikke lagt noget i hullerne?

De skulle være åbne over det hele. Det skulle jo kunne trække igennem, for ellers fik vi det jo aldrig til at brænde.

Var der så bare sådan to kanaler nede for nedent?

Tre. Vi lagde dem jo sådan - tre små kanaler ved siden af hinanden, bare en tørv var afe. Så lagde vi dem jo der ovenpå sådan, og så stablede vi op udenom dem og lagde på ovenover også.

Var der så ikke kanaler oppe for oven også?

Nej, der var ingen åbning. Det var kun i siderne, men så trak det jo ind til indret og så ud der.

Hvor trak det ud?

Ja når vi nu fyrede her for uden, så trak det jo ind i ovnen. Så kom det jo op igen.

Kunne det så komme op?

Ja det kunne nemt komme op. Døren stod jo åben, al det tid, det brændte.

s.23

Ja, men der var så plads til, /at/ ilden kunne komme op?

Det var jo i den åbne skorsten.

Så kom det da tilbage igen?

Jaja. Nej det gik op igennem. Der var jo selvfølgelig nok sådan nogle - hvad skal jeg kalde det - små trak ind til skorstenen. Det må der jo have været. Det kan jeg såmænd ikke mindes. Det kan jeg ikke huske, men jeg ved, når jeg var inde at sætte dem, det var da altid med de her tre huller.

Og så tændt I da ude for uden?

Ja en bitte stump inde i det.

Inden for ovnsdøren ?

Jaja. De blev sat sådan et bitte stykke inden for ovnsdøren. Der begyndte vi. Så lagde vi en bitte ting ind i den, sådan det kunne tænde, eller også vi havde ild at putte ind.

Lyng eller halm eller ild, ja. Men så gik trækket ind ad dem kanaler?

Ja, det gik indefter.

Og så gik det op til loftet?

Ja op i overet af den. Og så kunne det jo sommetider trække ud af døren også, for der var jo åben skorsten. Det kunne jo ikke give (gøre noget)* Vi ildede jo også somme tider med lyng.

Du har aldrig set, at der var et rum nedenunder ovnen, der var træk i?

Nej, nej. Det var der ikke. Der var ingenting. Nej for vi har også haft ovn her. Der var kun de her kanaler, der ligger ovenpå. Nu kommer jeg i tanker om - de er da lavet ovenpå, for jeg kan huske, de blev muret her til vores. Det træktes til indret. Så var der sådan nogle kanaler, to eller tre ovenover. Det kan jeg huske, der var til vores. De var muret i overet af ovnen.

De ligger ikke ovenpå loftet så?

Nejnej. For ovenover sådan en ovn der er jo muret en masse.

Når I nu fyrede med tørv, behøvede I så at se efter, om ovnen var varm?

Jaja. Sortemanden den skulle være brændt af ovnen, før brødet det skulle ind. Den skulle være klar (lys), vi kaldte den. De kaldte det Sortemanden. Den skulle være afe ovnen.

Men hvis den nu ikke var det, når I havde fyret med tørv, hvad så?

s.24

Ja så var den (det) jo ikke godt. Så skulle den fyres af, enten med halm eller lyng. Men det var nu mesten (oftest), vi havde nogle visse snese tørv. Nu kan jeg såmænd ikke huske, hvor mange snese tørv det var, vi satte i af (ad) gangen, men den skulle jo fyres op en to-tre gange lige ud af enden (lige efter ende). Først til rugbrød, så til sigtebrød og så til kavringer.

Blev der så fyret med tørv hver gang?

Ja, ja.

Huha, det var ikke skönt (rart) at komme ind i sådan en varm ovn?

Nej det var ikke. Det var ikke svar godt. Den (man) skulle have et klæde for munden, for den kunne ikke få luft.

Bagning

Det var noget farligt (forfærdeligt) noget!

Ja det var det også da. Men sådan lavede vi, dengang jeg tjente nede i Sperring sø. De bagte altid sådan tre hold. 12 rugbrød, 12 sigtebrød og så en masse kavringer.

Ja I sagde vel grovbrød dengang?

(Manden: Ja det var grovbrød).

Har du nogentid hørt snak om ruglever?

Jaja, jaja.

Hvad brugte I dem til?

Det var vel mest, hvor der var børn. Så skulle de have ruglever, de kaldte dem. Ellers dem brugte de sådan og smagte sådan nogle, før brødet det var koldt.

Ruglever, var det ikke de store??

Det var sådan nogle runde.

(Vist forveksling med skoldkager, jvf. de andre bånd).

Ovnen

Men hvordan fik I asken ud, når det var tørveaske?

Det ragede vi jo ud. (Manden: Der var jo da et hul.)

(Petrea Olesen, f. Vestergaard, født i Ladegård, Sjerring sogn 1884: (Vi havde da en ovn hjemme, den var så stor, at asken de ragede ned ((i et underrum) , at vi kunne bage i den - 9 fine kager - i den under, (når vi ildede den.)

Ja der var jo sådan en dør under.

(Petrea: Ja, men der var da et hul i arnen (ovnbunden)).

(Sønnen Niels Peter: Jeg mener, vi har dem to apparater endnu, den tilv (aturågeiasken ud og den til at tage kagerne ud med.)

Ja dem har vi da oppe på loftet. Ja vi har da både skodde og rage endnu, der blev brugt til at rage i den ud med.

Ja for jeg har jo også fyret, men det var jo med lyng. Jeg vidste ikke, om tørveaske det var det samme.

s.25

Ja det er jo, for at de skal jo rages ned, for det er jo ikke til at komme til ovnen ellers så, /når/ de er så glødende.

Men der bliver da en masse aske af tørvens?

Ja det gør der. Der bliver ikke så lidt. Det bliver raget ned.

Det lå så bare neden - ?

Ja. Vi havde jo sådan en dør eller sådan noget, vi kunne skubbe det under Ja, sådan, for de var jo ikke til at komme til, Det var jo glødende. (Manden: Der var da et hul i jorden).

Var der et hul nedenunder ovnen?

Ja, men vi havde også et hul dernede, kan jeg huske, vi skubbede det ind i - under ovnen. Det var bare for at komme af med ilden. Det var ved gulvet.

I kom det ikke under gruekedelen?

Nej.

Så blev den raget med ragen?

Jaja. Og brødet det kom jo ind på plader. Ja nede i søen, der kan jeg godt nok huske, der brugte vi ingen plader. Der fejede vi.

Når vi brugte lyng, så behøvede vi jo ikke at bruge plader.

Men der fejede vi. Det kan jeg huske, for jeg kan huske, vi vaskede kagerne, når de kom af ovnen. Det kan jeg tydeligt huske. Så skulle de vaskes nedenunder.

Hvad var limen (kosten) lavet af, I fejede med?

Det var en halmlime, der var sådan sat på en stage. Så dyppede vi den i vand og så ind med den igen, og så kørte den jo asken sammen.

Bagning

Det kunne da tage lang tid at bage?

Nejj, det varede såmænd aldrig.

Har du været med til at bage grovbrød?

Jaja. Vi dejnede om aften og var oppe at ælte i det klokken var fire om natten, og så skulle vi op at bage om morgen.

Kom I gar i det eller surdej?

Vi kom da gar i. (??)

Det var da noget hårdt noget at ælte. Var det ikke?

Det var noget som en sten at arbejde i, for det var jo ikke til at håndtere.

s.26

Hvor store var de kager?

Ja de var såmænd nærmest som en 12punds kage. Det var jo ikke sådan noget bestemt vægt. Det var jo kun til os selv.

Stod de så så tæt sammen, at de var groet sammen?

Nej, det gjorde rugbrødet ikke da.

Der var ringe (skorpe) helt rundt om?

Ja, der var så.

Smurte I noget ovenpå?

Jaja.

Når I nu satte dem ind, hvad brugte I så til det?

Det brugte vi en skodde til, og den skød vi dem ind med.

Satte I aldrig et lys i et af brødene?

Nej.

I kunne godt se?

Ja det var nu også så dejligt der, at lyset det kunne sådan lige skinne ind i ovnen.

Hvad smurte I dem med?

De blev smurt i råmælk, som vi tog fra, i gamle dage.

Også grovbrødet?

Jaja. Det smurte vi det i det hele.

Sigtebrødet det blev så bagt bagefter?

Jaja.

Så skulle der ildes igen?

Så skulle der ildes igen.
